

Foaia Diecezană



PERIODIC DE CULTURĂ ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
EDITAT DE EPISCOPIA CARANSEBEŞULUI

SERIE NOUA, Anul V, Nr. 3-4 (73-74), MARTIE-APRILIE 2 0 0 1
ISSN 1223–9461

Fondată în 1886
Episcop
IOAN POPASU

Sfântul Grigorie Palama

Omilia 17

La Evanghelia Duminicii celei noi, Despre taina Sâmbetei și a Duminicii

1. Astăzi prăznuim Duminica cea nouă; sau, mai degrabă, sărbătorim sfințirea Duminicii celei noi. Așadar, cuvântul nostru vrea, ca puțin mai sus, să descopere evlaviei voastre taina Duminicii celei noi, în măsura în care timpul ne-o îngăduie. Chiar dacă acesta este un lucru mare și înalt, și din această pricină nu este la îndemâna tuturor să fie înțeles, trebuie să aducem mulțumiri Domnului și Stăpânului tuturor, a Cărui zi poartă același nume și Care, prin arătarea Sa cu trupul, a hărăzit tuturor celor ce vin la El, prin credință, cele ce sunt greu de atins și cu mintea, și cu cuvântul, fie și puțin din ele.

2. Luați însă aminte cu toții la tâlcul celor grăite. Căci, chiar dacă cineva nu va putea să le cuprindă pe toate, va înțelege totuși întreg tâlcul din puține cuvinte, fiindcă învățătura Duhului are un înțeles luminos. Căci Dumnezeu a zidit și a înfrumusețat, în șase zile, nu numai toată lumea cunoscută cu simțurile, ci și făptura cea alcătuită din simțire și minte înțelegătoare, adică pe om, dându-i viață și făcându-l stăpân peste viețuitoare și plante. Iar în a șaptea zi S-a odihnit Dumnezeu după lucrul Său, așa precum ne-a învățat pe noi Moise, cel care, deși născut mai târziu, a văzut întemeierea lumii cea petrecută cu mult înainte de el, sau, mai curând, Duhul cel Sfânt, cu iubirea Sa de oameni, a grăit toate acestea prin gura lui Moise, în auzul și pentru sufletul nostru. Căci, spune Scriptura, Dumnezeu a binecuvântat ziua a șaptea și a sfințit-o pe ea. De ce tocmai această zi, în care nu a săvârșit nimic, a binecuvântat-o și a sfințit-o El ca fiind cea mai aleasă (drept care și Moise o numește „una"), și n-a binecuvântat El ziua dintâi, cea în care a scos din neființă lumea în întregimea ei și a luminat-o cu o lumină nouă și, chiar neorânduind-o încă în toate ale ei, a hărăzit fiecărui lucru locul și chipul său anume ? De ce oare tocmai această zi [a fost sfințită] și nu cea următoare, în care a întărit și a întins în jur acoperământul cel mare, vreau să spun cel dintâi cer din jurul nostru, și pe cel de-al doilea, ce se află peste cel dintâi ? De ce nu ziua care i-a urmat, sau vreuna dintre zilele următoare, cea în care a fost așezat pământul și, retrăgându-se apele, acesta și-a primit orânduirea sa firească, cea în care cerul a căpătat pe cei doi mari luminători, ce erau ca niște ochi, ori cea în care Dumnezeu a scos din ape, prin porunca Sa, păsările zburătoare și înotătoarele, după spița lor ?

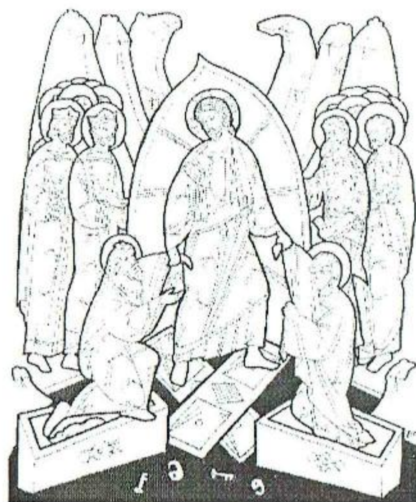
(**Sfântul Grigorie Palama**, *Omilii*, volumul I, Editura Anastasia, 2000)

Colectivul redacțional:

Președinte: – P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Episcopul Caransebeșului
Redactor resp.: – Pr. Vicar Ioan Petraș
Membri: – Prot. Dr. Vasile Petrica
– Pr. Prof. Dr. Sorin Cosma
– Pr. Prof. Drd. Ionel Popescu
Tehnoredactor: – ing. Cristian Frențiu

Tehnoredactare computerizată și tipărire:

TIPOGRAFIA DIECEZANĂ
1650 — CARANSEBEȘ
Str. Mihai Viteazul nr. 11
tel.: 055/516412, fax: 055/516402
e-mail: episcop@cs.ro



† LAURENȚIU

DIN MILA LUI DUMNEZEU
EPISCOPUL CARANSEBEŞULUI

Iubitului nostru cler, cinului monahal şi drept credincioşilor creştini, har, milă şi pace de la Dumnezeu, iar de la noi arhiereşti binecuvântări!

«Înviind Iisus din mormânt, precum a zis mai înainte, a dăruit nouă viaţă veşnică şi mare milă»
(din **Slujba Învierii**)

HRISTOS A ÎNVIAT!

Iubiţii mei fii sufleteşti,

Măreţia unică a *Praznicului Învierii Domnului* copleşeşte întreaga creaţie a lui Dumnezeu, în centrul căreia se află omul, coroana creaturii, de nemărginita *dragoste divină*, dătătoare de *viaţă veşnică*.

Iubirea dintre Persoanele Sfintei Treimi a devenit principiul existenţei şi scopul ei final. *„Spre acest scop final privind Dumnezeu* — spune **Sfântul Maxim Mărturisitorul** — *a adus la existenţă fiinţele cele create“* (***Răspunsuri către Talasie,*** **Filoc. rom.**, III, p. 327).

Grija permanentă a lui Dumnezeu pentru mântuirea omului căzut prin păcatul neascultării, numită *pronie divină*, are la bază aceeaşi iubire atotcuprinzătoare, care culminează prin *patima, moartea şi învierea din morţi* a Unicului Său Fiu, *Mântuitorul nostru Iisus Hristos*, după cum precizează Apostolul iubirii: *„Că într-atât a iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede într-Însul să nu piară, ci să aibă Viaţă veşnică" **(In. 3, 16)**.* Numai dragostea este izvorul dăruirii de sine, al jertfei depline, cu preţul vieţii, pentru binele şi mântuirea semenului, aşa cum a întruchipat desăvârşit viaţa Mântuitorului. Jertfa din dragoste zămisleşte viaţă, o viaţă înnoită şi îmbogăţită. Pe dragostea jertfelnică se bazează credinţa şi viaţa creştină adevărată.

Iubiţi credincioşi,

Înaintea Sfintelor Sale Patimi, Mântuitorul le spune Sfinţilor Apostoli despre Sine: *„Mai mare iubire decât aceasta nimeni nu are: să-şi pună cineva viaţa pentru prietenii săi" **(In. 15, 13)**.* Acest lucru îl va confirma **Sfântul Apostol Pavel**, când le spune efesenilor, dar şi nouă, celor de azi, că: *„Hristos ne-a iubit pe noi, şi pentru noi I S-a dat pe Sine lui Dumnezeu prinos şi jertfă întru miros cu bună mireasmă" **(Efes. 5, 2)**.* Prin aceasta, Apostolul neamurilor vrea să spună că Mântuitorul şi-a jertfit viaţa nu numai pentru Sfinţii Apostoli, ci pentru întreg neamul omenesc, fără nici o deosebire, de la începutul şi până la sfârşitul veacurilor.



Numai această ***jertfă iubitoare*** a putut îndura: *trădarea lui Iuda, lupta cu sudoarea ca de sânge din grădina Ghetsimani, fuga Apostolilor, lepădarea lui Petru, judecata nedreaptă a Sinedriului, batjocura lui Irod, bătăile şi chinuirile, cununa de spini, judecarea nedreaptă şi laşă a lui Pilat, condamnarea la moarte şi răstignirea pe cruce între doi tâlhari şi apoi moartea senină şi împăcată, „moartea morţii", moartea răscumpărării neamului omenesc din osânda păcatului.* De această jertfă iubitoare a lui Hristos, în semn de vestire şi cinstire, *natura* se înfioară: soarele şi-a întunecat razele sale, catapeteasma templului s-a sfâşiat în două, de sus până jos, şi pământul s-a cutremurat şi pietrele s-au despicat (Mt. 27, 51; Lc. 23, 45).

Mai presus de întregul calvar suportat pentru noi, tot iubirea dumnezeiască L-a făcut pe Domnul să rostească de pe Cruce ***rugăciunea iertării*** pentru vrăjmaşii Săi de moarte: *„Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac! **(Lc. 23, 34)**"*; să cerceteze cu milă divină pe Preacurata Sa Maică, pe care o încredinţează ucenicului Său iubit: *„Femeie, iată, fiul tău. Apoi a zis ucenicului: Iată, mama ta!" **(In. 19, 26-27)***; să suporte singur, cu firea Sa umană, suspendat între cer şi pământ, ispăşirea osândei lumii: *„Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?" **(Mt. 27, 46)*** şi să înalţe, înaintea cerului şi a pământului, strigătul de biruinţă asupra păcatului, strigătul de mântuire a lumii întregi: *„Săvârşitu-s'a!" **(In. 19, 30)***

Iubiţi fraţi creştini,

Golgota a devenit, însă, *altarul iubirii divine* iertătoare şi mântuitoare, prin biruitoarea ***Înviere din morţi***. *„Oamenii L-au condamnat pe Dumnezeu la moarte, Dumnezeu însă, prin Învierea Lui îi «condamnă» la nemurire“*, spune marele teolog ortodox **Iustin Popovici**. Şi tot el continuă: *„Nicicând, oamenii n-au arătat atâta ură faţă de Dumnezeu, ca atunci când L-au răstignit; şi niciodată Dumnezeu n-a arătat atâta iubire faţă de oameni ca atunci când a înviat. Oamenii au vrut să-L facă pe Dumnezeu muritor, dar Dumnezeu, prin Învierea Lui, i-a făcut pe oameni nemuritori“*. (**Arhim. Iustin Popovici, *Omul şi Dumnezeu-Omul***, Sibiu, Ed. Deisis, 1997, p. 64).

Învierea din morţi a Mântuitorului nostru Iisus Hristos a adus lumii ***viaţa veşnică***. Cu moartea pe moarte a călcat, peceţile morţii le-a zdrobit şi porţile iadului le-a sfărâmat, eliberând din stricăciune pe ⇨

drepţii Vechiului Testament şi deschizând tuturor ***uşile Raiului***, aşa cum ne învaţă cântările liturgice: *„Pogorâtu-Te-ai întru cele mai de jos ale pământului şi ai sfărâmat încuietorile cele veşnice, care ţineau pe cei legaţi, Hristoase...”; „... Căci din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer, Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi...” (**Catavasiile Învierii*, **1 şi 6**).

Acelaşi teolog, **Arhim. Iustin Popovici**, vorbind despre Învierea Domnului ca iubire şi viaţă, spune: *„...numai prin Învierea Lui, Domnul a arătat şi a dovdit în chipul cel mai convingător că viaţa Lui este Viaţă Veşnică, adevărul Lui este Adevăr Veşnic, Iubirea Lui este Iubire Veşnică, Bunătatea Lui este Bunătate Veşnică, Bucuria Lui este Bucurie Veşnică. Şi, de asemenea, a arătat şi a dovedit că în neasemănata Lui Iubire de oameni toate acestea El le dă fiecărui creştin în toate timpurile” (**Ibidem***, p. 69*).*

Pentru a ne bucura de roadele mântuitoare ale Patimilor şi ale Învierii Domnului, suntem chemaţi la o părtăşie cu Hristos, participând împreună cu El, în viaţa noastră spirituală, la măreţele Sale acte de biruinţă, după cum exprimă cântarea bisericească: *„Ieri m-am îngropat împreună cu Tine, Hristoase; astăzi mă ridic împreună cu Tine, Cel ce ai înviat. Răstignitu-m-am ieri împreună cu Tine; Însuţi împreună mă preamăreşte, Mântuitorule, întru Împărăţia Ta” (**Cântarea III**).*

Fiecare credincios ştie că, în *Taina Sfântului Botez*, cel care se botează se răstigneşte şi moare păcatului şi înviază pentru viaţa cea nouă în Hristos, spre a avea parte de viaţa cea veşnică. Prin întreita afundare în apa Botezului, noi am murit împreună cu Hristos, iar prin scoaterea din apă am înviat împreună cu Hristos, după cuvântul **Sfântului Apostol Pavel**: *„Oare nu ştiţi că toţi câţi în Hristos ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Aşadar, prin botez ne-am îngropat cu El în moarte pentru ca, aşa cum Hristos a înviat din morţi prin slava Tatălui, tot astfel şi noi să umblăm întru înnoirea vieţii;... Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom şi via împreună cu El...” (**Rom. 6, 3–4 şi 8**).* Făptura cea nouă în care sălăşluieşte şi viază Hristos, dobândită prin moartea şi învierea împreună cu Hristos, în Taina Botezului, se cuvine *să o redescoperim* şi *să o menţinem* în viaţa noastră, în faptele noastre. Să fim în toate zilele şi în fiecare clipă morţi faţă de păcat şi vii faţă de virtute. Să ne asemănăm cu Hristos, Care S-a jertfit şi a înviat pentru noi, şi astfel să avem unii faţă de alţii: *dragoste, bunătate, smerenie, blândeţe, milostivire, răbdare şi jertfelnicie.*

Iubiţi fii duhovniceşti,

Adevărul Învierii Domnului dă putere sufletului celui care îl mărturiseşte să se lupte necontenit pentru biruinţa vieţii asupra morţii, pentru biruinţa binelui asupra răului. Învierea Domnului ne încredinţează că suntem creaţi de Dumnezeu pentru viaţă, nu pentru moarte, pentru că Fiul lui Dumnezeu a venit în lume şi S-a jertfit şi a înviat pentru noi din dragoste, ca să ne dea şi nouă viaţă din viaţa Sa dumnezeiască, după mărturia **Sfântului Evanghelist Ioan**: *„Viaţă era întru Însul, şi viaţa era lumina oamenilor” (**In. 1, 4**)* şi a venit *„pentru ca tot cel ce crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică” (**In. 3, 15**).*

Despre viaţa veşnică dobândită prin Învierea Domnului ne încredinţează cântarea liturgică ce a deschis scrisoarea noastră pastorală: *„Înviind Iisus din mormânt... ne-a dăruit nouă viaţă veşnică”.* Prin jertfa de pe cruce şi prin învierea Sa, Mântuitorul Iisus Hristos a surpat zidul despărţitor dintre om şi Dumnezeu şi ne-a deschis calea de întoarcere acasă la Tatăl nostru cel ceresc.

Iubiţi fii duhovniceşti,

Ne-a ajutat Bunul Dumnezeu să trecem pragul unui nou mileniu, cu nădejdea unei vieţi mai bune nu numai din punct de vedere material, ci şi spiritual. Apasă însă, asupra noastră, foarte greu, urmările anilor de educaţie ateistă, de nepreţuire a valorilor şi instituţiilor spirituale. Nu a fost condamnat sistemul şi nici instituţiile lui opresive, nu şi-a cerut scuze public nici un torţionar, dar se aruncă vina pe cei şantajaţi, fiind consideraţi colaboraţionişti! Se întâmplă un lucru straniu! Biserica, asupra căreia se răsfrâng toate aceste uneltiri, este judecată de persoane care nu au aparţinut şi nu aparţin ei, în pofida faptului că întreaga societate are mare încredere în această instituţie divin-umană. Chiar dacă au existat neputinţe umane de cedare în faţa şantajului, slujitorii Bisericii au propovăduit pe Dumnezeu, pe care alţii Îl negau, şi au împărtăşit şi au primit Tainele mântuitoare.

Iubirea jertfelnică şi iertătoare a Mântuitorului Hristos ne este nu numai pildă ci şi tărie sufletească, în rugăciunea de iertare pentru noi şi de întoarcerea la Dumnezeu a celor potrivnici Lui. La fiecare Sfântă Liturghie, slujitorul altarului se apleacă spre credincioşi şi îşi cere iertare, ca Dumnezeu să-l ierte şi să-l îngăduie să împlinească Jertfa cea fără de sânge.

Pentru ca *bucuria* măreţului Praznic al iubirii şi al iertării să depăşească nevoile şi necazurile şi să rămână statornic în noi, trebuie să împlinim în viaţa noastră chemarea dumnezeiescului imn pascal: *„Ziua Învierii! Şi să ne luminăm cu prăznuirea, şi unul pe altul să ne îmbrăţişăm. Să zicem «fraţilor» şi celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate pentru Înviere. Şi aşa să strigăm: Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând, şi celor din morminte viaţă dăruindu-le”.*

Sărbători Fericite! La mulţi şi fericiţi ani!

Al vostru al tuturor, de tot binele voitor
şi pururea rugător către Hristos,
Biruitorul morţii şi Domnul vieţii,

† Dr. Laurenţiu Streza,
Episcopul Caransebeşului

JERTFA LUI IISUS, PRAG AL ÎNVIERII

Pr. Ic. Stavr. Petru ITINEANȚU

În *articolul 4* din *Crez*, sau *Simbolul Credinței*, citim adevărul credinței noastre, că Mântuitorul Iisus Hristos *„S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat, a pătimit și s-a îngropat...”*. Este vorba de patimile și jertfa lui Iisus, despre acel act supraomenesc, divin, prin care Fiul Lui Dumnezeu a luat asupra Lui sarcina păcatelor omenești, dând preț de răscumpărare pentru ele propria sa viață, jertfindu-și trupul pe cruce, după ce suferise din partea oamenilor chinuri, batjocori, scuipări, peste față și bătăi cu varga. Este un fapt care depășește orice margine a înțelegerii noastre omenești și care nu poate fi primit și înțeles decât prin puterea credinței, a credinței care mântuie.



O dată cu rostirea adevărului de credință că Iisus a pătimit pentru noi, articolul 4 din *Simbolul de Credință* ne dă amănunte și despre timpul când s-au petrecut aceste lucruri: în zilele lui Ponțiu Pilat. În actele imperiului roman încheiate în timpul domniei Cezarului August stă scris că Țara Sfântă, Palestina, devenită provincie romană prin cucerire, era administrată în numele împăratului de un procurator, care în timpul cât Iisus a fost „Om” pe pământ se numea Ponțiu Pilat. Aceasta dovedește că Iisus nu a fost o închipuire, nici o născocire a unor adepți fanatici, ci o persoană istorică, despre a cărui viață și fapte stau scrise mărturii — nu atât în Sfintele Evanghelii, ci în actele oficiale ale imperiului roman. De altfel, toate câte s-au petrecut cu Domnul Hristos — nașterea, viața Lui, patimile, moartea și învierea, sunt fapte istorice, evenimente sigure, desfășurate în limitele timpului, Se știe precis locul și data nașterii sfinte, sunt mărturii clare și amănunțite despre viața pământească a lui Iisus și există probe care nu pot fi puse la îndoială despre răstignirea și învierea din mormântul păzit de ostași și cu lespedea pecetluită.

Între minunea întrupării și nașterii ca prunc a lui Iisus și cealaltă minune a înălțării la cer, istoria vieții Mântuitorului cuprinde un șir de fapte și întâmplări care sunt o verificare continuă — permanentă — a existenței Sale trupești, în care harul lui Dumnezeu se unește cu viața omenească într-o desăvârșită contopire divino-umană; este fenomenul — faptul — care „înomenea dumnezeirea și îndumnezeia pe om”.

După ce *articolul 3* din *Crez* ne-a arătat că Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om ca să ne mântuiască, vine acum *articolul 4* și ne spune în ce chip ne-a mântuit Iisus, odată ce s-a făcut om. Învățăm astfel că mântuirea noastră, a oamenilor, a început odată cu întruparea lui Iisus, însă în chip deplin ea s-a desăvârșit prin patimile și moartea pe cruce și prin slăvita Înviere.

Se știe că, în urma păcatului strămoșesc, toți oamenii erau supuși morții (Romani 5, 12), care intrase în firea omenească prin păcatul călcării poruncii dintâi. Nevrând însă ca toți oamenii să meargă la moarte veșnică, Dumnezeu n-a lăsat disprețuită mărirea Sa, ci a căutat — din iubire — să restabilească legea Sa în firea omenească. Nevoia cerea ca cineva dintre oameni, răbdând de bună voie pedeapsa morții, să restabilească în firea sa omenească respectul Legii dumnezeiești, dar nu pentru păcatul său personal, ci pentru păcatele tuturor oamenilor. Însă un om fără păcat nu se poate găsi între oameni. De aceea, înțelepciunea dumnezeiască l-a făcut *„om fără păcat”* pe Însuși Fiul Său, care prin viața Sa curată a restabilit respectul legii lui Dumnezeu în firea Sa omenească, iar prin moartea Sa a răscumpărat pe frații Săi de la pedeapsa morții. De aceea S-a răstignit Fiul lui Dumnezeu pentru noi. Era nevoie de o jertfă cu un preț mai mare decât viața întinată a oamenilor și Iisus a vărsat un sânge mai de preț decât al tuturor oamenilor, răscumpărându-le toate păcatele.

Altarul pe care s-a adus această jertfă adevărată pentru oamenii din toate timpurile a fost crucea, iar preotul care a jertfit a fost Însuși Iisus Cel jertfit, câștigând astfel mântuirea noastră. Murind pe cruce cu moartea cea mai rușinoasă, a răstignirii (Deut. 21, 23 și Galateni 3, 13), Dumnezeu a vrut să arate că fapta oamenilor care L-au răstignit pe Iisus este cea mai dușmănoasă și mai grozavă faptă a păcatului din om, în timp ce Răstignitul se smerea din iubire pentru noi. Trebuie — deci — **să iubim crucea și s-o cinstim**, căci Iisus a îmbrățișat-o cu iubire și a ars pe ea — ca pe un altar — păcatul nostru. Crucea a fost în adevăr unealta rușinoasă a pătimirii lui Hristos, dar ea n-a fost spre rușinea Domnului, ci arăta rușinea noastră, a oamenilor. Din partea lui Iisus, Crucea arată iubire și ne face, ne obligă când o vedem sau când ne gândim la ea, să ne fie rușine de păcatele noastre, să ne căim de ele și să luptăm împotriva lor.

Fiind în același timp Dumnezeu și Om, Iisus ne arată până la ce punct de perfecțiune este capabilă să se ridice natura umană. Căci, deși căzut din fericirea Paradisului prin păcatul lui Adam și deși întristat de groaza morții, omul poate totuși să-și recâștige veșnicia prin puterea credinței și prin strădania unei vieți asemenea cu a lui Hristos.

Se deduce de aici că Iisus este alături de oameni și-i călăuzește de la naștere până la moarte, ajutându-i să câștige învierea cea de-a pururi. Astfel, din sfârșit tragic și înspăimântător pentru om, moartea a devenit prin jertfa lui Iisus o ușă deschisă spre înviere, spre veșnicie. **Credința în Înviere este cununa de măreție a Bisericii creștine.** Pe ideea Învierii se sprijină sistemul moral de comportare a creștinilor. Fără teama unei răsplătiri a faptelor noastre, viața ar deveni o grea osândă, o condamnare la distrugere, iar societatea s-ar preface într-o junglă în care oamenii s-ar sfâșia la fiecare pas, fiindcă nimic nu i-ar mai opri de a se lăsa în puterea cotropitoare a răului.

Ca încheiere precizez că **trebuie să credem în jertfa și în moartea lui Iisus, ca să putem crede, prin Învierea lui Iisus, și în învierea noastră, a tuturor**.

Procesul lui Iisus

Domnul nostru Iisus Hristos a avut trei procese *religioase* (iudaice), în care a fost găsit *vinovat* şi condamnat la moarte, şi trei procese *civile* (romane), în care sentinţa a fost: «NEVINOVAT».

A. PROCESELE RELIGIOASE

1. Procesul lui Iisus în casa lui Anna

Iisus a fost adus legat de la Ghetsimani în Ierusalim şi mai întâi a fost dus la Anna, care era socrul lui Caiafa, Marele Arhiereu al acelui an (Ioan 18, 12–13). Faptul că Iisus este dus, împotriva legii, la Anna, care nu mai avea nici o calitate oficială, este profund semnificativ. Rezultă de aici că adevăratul autor al condamnării Mântuitorului a fost ex-arhiereul Anna. [1] Acesta a fost depus din scaunul de arhiereu de către romani (în anul 15 d.Hr.), şi a fost urmat de către Caiafa, dar Anna încă avea o mare influenţă printre familiile preoţeşti, datorită faptului că avea foarte multă avere, agonisită pe căi dubioase, cât şi prin faptul că a devenit şeful unei dinastii de arhierei — cinci dintre fiii săi, un ginere (Iosif Caiafa) şi un nepot — care au deţinut funcţia de mare preot sau arhiereu. [2]

Procesul religios legal trebuia să fie făcut în faţa Sinedriului, dar probabil câţiva membrii ai acestuia se aflau deja în casa lui Anna şi ei au dat undă verde execuţiei lui Iisus.

2. Iisus în palatul lui Caiafa

Iisus a fost dus legat de la Anna la palatul lui Caiafa, Marele Preot — de unde s-a încetăţenit expresia *„de la Anna la Caiafa"*, în sensul unui drum fără rost, de vreme ce rezultatul era deja cunoscut, căutându-se doar pretextul pentru aplicarea lui (Ioan 18, 24). Aici erau adunaţi doctorii Legii şi autorităţile evreieşti (Matei 27, 57). Totuşi trebuie menţionat că cei 71 de membri ai Sinedriului nu puteau să ţină în mod legal o şedinţă în timpul nopţii, aşa încât ei au trebuit să aibă răbdare până spre dimineaţă pentru procesul religios legal propriu-zis. Dis de dimineaţă se întruneşte de urgenţă Sinedriul iudaic, pentru a da o aparenţă de legalitate „procesului". Într-adevăr, după legile în vigoare, Sinedriul nu putea judeca o cauză criminală în timpul nopţii, ci numai ziua, mai precis între jertfa de dimineaţă şi jertfa de seară. [4] O sentinţă de achitare se putea publica în aceeaşi zi, pe când o sentinţă de condamnare trebuia să aştepte până a doua zi, în acest din urmă caz judecătorii urmând a-şi petrece ziua în meditaţie, post şi rugăciune. În acest timp,



judecătorilor le era permis să-şi schimbe părerea numai în favoarea acuzatului, nicidecum în sens contrar. [3] În cazul Mântuitorului acest lucru nu s-a întâmplat.

La palatul lui Caiafa au avut nevoie de o probă împotriva lui Iisus pentru a-L putea condamna oficial la moarte, totuşi erau incapabili să găsească vreuna deşi au adus până şi martori mincinoşi. În cele din urmă *„arhiereul I-a zis: Te jur pe Dumnezeul cel viu să ne spui nouă de eşti Tu Hristosul, Fiul lui Dumnezeu. Iisus I-a răspuns: Tu ai zis. Şi vă spun încă: De acum veţi vedea pe Fiul Omului şezând de-a dreapta puterii şi venind pe norii cerului. Atunci arhiereul şi-a sfâşiat hainele, zicând: A hulit! Ce ne mai trebuie martori? Iată acum aţi auzit hula Lui. Ce vi se pare? Iar ei au răspuns: este vinovat de moarte."* (***Matei 26, 59–66; Marcu 14, 61–64***).

Aşadar Iisus a fost condamnat la moarte pentru că S-a proclamat pe Sine Mesia, Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu Fiul, Dumnezeu adevărat...

Sinedriştii nu greşeau înţelegând pericolul proclamării lui Iisus drept Fiul lui Dumnezeu. Ei L-au condamnat nu pentru că a rostit un cuvânt injurios, ci pentru că în întreg modul Său de a acţiona, Iisus S-a pus pe Sine Însuşi într-un loc potrivit numai Lui Dumnezeu... ei au uitat că de fapt L-au urât pe Iisus pentru că le-a denunţat ipocrizia, lipsa de credinţă şi iubirea de arginţi... prin această sentinţă ei au putut să-şi împace conştiinţa deoarece, potrivit minţii lor, ei susţineau cauza Unicului Dumnezeu (din nou cu ipocrizie).

Titlul de „Mesia" I-a mai fost dat explicit lui Iisus numai de către Petru, la Cezareea lui Filip (Mt. 16, 16; Mc. 8, 29), cel de „Fiu al lui Dumnezeu" numai de către duhurile rele şi, de asemenea, de către Petru, dar în fiecare ocazie Iisus a interzis proclamarea lor publică. Iisus mai este numit „Hristos" (Mesia) pe cruce (Mc. 15, 32), iar „Fiu al lui Dumnezeu", de asemenea, pe Golgota, de către Centurion (Mc. 15, 39).

Iisus a fost condamnat în numele lui Dumnezeu. El nu s-a răzvrătit împotriva sentinţei nedrepte impuse de către liderii religioşi ai poporului Său care erau reprezentanţii legali, chiar dacă neautentici, ai lui Dumnezeu. Aceasta a fost ascultarea Sa desăvârşită faţă de Dumnezeu Tatăl.

Batjocorirea lui Iisus de către soldaţi

Imediat după condamnare, *„unii au început să-L scuipe şi să-I acopere faţa şi să-L bată cu pumnii şi să-I zică: Prooroceşte! Şi slugile Îl băteau cu palmele"* (***Mc. 16, 65***).

Soldaţii s-au jucat „de-a Regele iudeilor", iar Iisus a fost centrul întregii batjocoriri. Astăzi, în Ierusalim, în biserica Surorilor Sionului, se află „lithostratos" (*„în locul numit pardosit cu pietre, iar pe evreieşte Gabbata"* — ***In. 19, 13***) cu podeaua marcată de unele jocuri pe care soldaţii romani obişnuiau să le practice. Unul dintre acestea poate fi identificat prin litera „B", care stă pentru cuvântul grecesc Basileus (Rege), adică „jocul de-a Regele". Este unul dintre cele câteva locuri în care Iisus a stat în mod real.

3. Iisus din nou înaintea lui Caiafa. Sinedriul

Sinedriul era cel care trebuia să dea sentinţa religioasă cu privire la Iisus, dar era ilegal pentru cei 71 de membrii ai Sinedriului să se întâlnească noaptea, aşadar Iisus a avut de aşteptat până dimineaţa şi în acest timp soldaţii au putut să-L batjocorească, iar când au obosit L-au întemniţat într-un loc strâmt, aşa cum mai putem încă vedea şi astăzi în Ierusalim.

Apoi *„îndată, dimineaţa, arhiereii, ţinând sfat cu bătrânii, cu cărturarii şi cu tot sinedriul, şi legând pe Iisus, L-au dus şi L-au predat lui Pilat"* (***Marcu 15, 1; Matei 27, 1; Luca 22, 66 – 23, 1***).

B. PROCESELE CIVILE

1. Iisus în faţa lui Pilat

Caiafa şi Sinedriul l-au condamnat pe Iisus la moarte, dar iudeii nu puteau aplica

această sentință deoarece condamnarea la moarte era rezervată autorităților romane. În consecință, ei l-au adus pe Iisus la Pilat, guvernatorul roman.

Cartierul general al lui Pilat era la Cezareea Palestinei, dar el venise la Ierusalim de Paştele iudeilor, prevenind posibilele răzvrătiri ale iudeilor. Palatul său în Ierusalim (Praetorium) făcea parte din fortăreaţa Antonia, chiar lângă zona Templului, pe unde se presupune a fi trecut Drumul Crucii.

Acuzaţiile:

„Şi sculându-se toată mulţimea acestora — Sinedriul —, L-au dus înaintea lui Pilat. Şi au început să-L pârască, zicând: «Pe Acesta L-am găsit răzvrătind neamul nostru şi împiedicându-ne să dăm dajdie Cezarului, zicând că El este Hristos, rege" (***Luca 23, 1–2***).

Acum iudeii nu-L mai acuză pe Iisus de „blasfemia de a se face pe Sine Însuşi Dumnezeu", ci, pentru a-l impresiona şi convinge pe Pilat, ei au formulat noi acuzații, distorsionând faptele: Iisus nu a incitat poporul împotriva romanilor, este în mod fals acuzat de a fi interzis plătirea taxelor, când de fapt Iisus a spus contrariul!... iar a se face pe Sine „rege", rival Cezarului, este cea mai mare ipocrizie câtă vreme adevăratul motiv pentru care ei L-au respins pe Iisus a fost tocmai faptul că nu S-a oferit să întreprindă nimic împotriva Cezarului.

Mesia aşteptat de către iudei trebuia să făurească un regat a cărui finalitate era pur lumească. Dar Împărăţia pe care Iisus a întemeiat-o era mai mult decât atât — ceea ce aşteptau iudeii era nimic pe lângă aceasta, deoarece ea începe pe pământ, în inimile noastre, dar nu va sfârşi niciodată... şi în deplinătatea ei, pe pământ ca şi în cer, este o explozie de dragoste şi bucurie, de pace şi dreptate.

Iudeii şi romanii L-au condamnat pe Iisus deoarece aşteptau un conducător, iar Iisus este numai Dumnezeu! Ei voiau săbii, iar El a adus pacea! Ei visau la o judecată, iar El a poruncit iertarea şi chiar uitarea răului! Ei tânjeau după o revoluţie, dar El a cerut numai iubire şi credinţă! Ei îşi doreau o coroană de diamante, iar El a purtat o cunună de spini! Ei căutau putere şi bogăţie, El însă a adus doar dragoste eternă! Şi pentru toate aceste motive ei L-au condamnat, ca vinovat de înaltă trădare, la moarte pe cruce... ceea ce facem şi noi, în fiecare zi, când păcătuim! (Evrei 6, 6)

Împărăţia lui Hristos „nu este din această lume" care aparţine «prinţului întunericului», bazată pe principiile mândriei, plăcerii şi războiului. Hristos este Împărat şi are o Împărăţie, dar rădăcina ei nu se află în lume. Natura ei nu este lumească; este o împărăţie lăuntrică, instaurată în inimile şi conştiinţele oamenilor, ale cărei arme sunt duhovniceşti. Supuşii acestei împărăţii, deşi sunt *în* lume, totuşi nu sunt *din* lume (cf. ***Epistolei către Diognet***, VI, 1–8).

Iisus, regele iudeilor, n-a venit să reînvie regatul lor independent, ci să întemeieze Împărăţia Adevărului, pe care Dumnezeu le-a promis-o de secole.

Spiritul şi geniul creştinismului este adevărul. Iisus a venit să mărturisească despre adevăr... Dar ce este adevărul? — L-a întrebat Pilat. N-a primit răspuns, noi însă îl avem: Iisus Însuşi este Adevărul, Calea şi Viaţa, şi oricine crede în El, Îl primeşte întru Sine, devenind un *alter Christus* pe pământ! — un copil al lui Dumnezeu, împreună moştenitor cu Hristos Însuşi.

Iisus nu şi-a câştigat demnitatea de rege prin forţă sau prin vot, El a fost trimis şi uns de către Tatăl. Şi Iisus, cu mâinile legate, se poartă ca un rege înaintea guvernatorului Pilat, care el era captiv al funcţiei şi ambiţiilor sale.

Ar fi o gravă eroare să gândim că problemele socio-politice nu-l privesc pe creştin; dimpotrivă, creştinismul este cea mai bună soluţie — UNICA — pentru toate provocările actuale... şi fiecare creştin ar trebui să lupte pentru credinţa sa, cea ortodoxă, cu armele lui Iisus: dragostea, compasiunea şi purtarea de grijă pentru toţi cei aflaţi în nevoi.

Verdictul lui Pilat

Nevinovat... *„Nu găsesc nici o vină în acest om"* — repetă insistent Pilat în faţa presiunii iudeilor (***Ioan 18, 38; 19, 6; Luca 23, 4, 14 şi 22***).

În fapt, Pilat a vrut să scape de această tulburare, iar când a aflat că Iisus era din Galileea a găsit imediat ieşirea: L-a trimis la Irod deoarece Galileea era sub jurisdicţia acestuia (Luca 23, 7).

2. Iisus la Irod

Irod este una dintre cele mai repugnante figuri din Biblie, iar istoria sa o găsim doar la evanghelistul Luca (23, 6–12).

Irod spera ca Iisus să săvârşească o minune, ceea ce El a şi făcut, dar Irod nu a observat-o!... Noi toţi suntem uneori aşa: vrem să-L vedem pe Iisus făcând minuni pentru noi, cum a aşteptat şi Irod. Istoria însă se sfârşeşte cu observaţia că „Pilat şi Irod, care înainte erau duşmani, au devenit prieteni în acea zi". Este mai greu să transformi un duşman într-un prieten, decât să preschimbi apa în vin... mai greu şi mai folositor... dar Irod nu a observat această simplă şi în acelaşi timp covârşitoare minune.

La fel păţim şi noi: Iisus face minuni pentru noi în fiecare zi, dar noi nu observăm, pentru că sunt lucruri simple şi fireşti! Îţi mulţumim, Doamne, pentru răsăritul şi pentru apusul soarelui, pentru cântecul păsărilor, pentru frumuseţea florilor, pentru bunătatea semenilor, pentru fiecare clipă de bucurie pe acest pământ... pentru că ne-ai dat să ne împărtăşim din Tine... pentru toate aceste minuni pe care noi, de multe ori, nu vrem să le observăm!

Dar mai marii preoţilor iudei şi scribii au rămas pe poziţie, făcând presiuni vehemente cu acuzaţiile lor. Iisus nu i-a spus nici un cuvânt lui Irod, dar verdictul acestuia a fost „nevinovat", socotindu-L ca având minţile rătăcite; aşadar Irod L-a ridiculizat, iar gărzile sale L-au batjocorit. Iisus a fost îmbrăcat ca un nebun, înfăşurat într-o mantie bogată şi trimis înapoi la Pilat.

Ar trebui atunci să zicem, împreună cu Sf. Pavel, că *„nebunia lui Dumnezeu e mai înţeleaptă decât înţelepciunea oamenilor"*, de vreme ce *„Dumnezeu şi-a ales tocmai pe cele nebune ale lumii ca să dea de ruşine pe cei înţelepţi"* (***I Corinteni 1, 25 şi 27***).

3. Iisus din nou în faţa lui Pilat

Cum iudeii Îl acuzau cu vehemenţă pe Iisus, Pilat L-a interogat iarăşi pe Iisus pentru a da acelaşi verdict de nevinovăţie, acum mai clar ca oricând (Luca 23, 13–16).

Pilat vrea să-L elibereze pe Iisus

Acum Pilat este prizonierul ambiţiilor sale: vrea să-L elibereze pe Iisus, dar vrea şi să păstreze prietenia evreilor. În consecinţă, începe să facă politică:

1. Le oferă opţiunea de a-L elibera pe Iisus sau pe tâlharul Baraba, pentru că de fiecare sărbătoare a Paştilor Pilat obişnuia, pentru a le câştiga bunăvoinţa, să dea drumul oricărui prizonier pe care l-ar fi cerut poporul. Iudeii l-au cerut pe Baraba! (Marcu 15, 6–11).

2. Acum Pilat apelează la sentimentele lor: *„Ce voi face deci cu Cel despre Care ziceţi că este regele iudeilor ? Ei iarăşi au strigat: Răstigneşte-L! ... Dar ce rău a făcut" Iar ei mai mult strigau: Răstigneşte-L!"* (***Marcu 15, 12–14***).

3. Ultima speranţă: Pilat apelează la „mila" lor: *biciuirea şi cununa de spini* (Ioan 19, 1–7)

Din nou, precum în procesul lui Irod, Iisus este îmbrăcat ca un nebun... sângerând peste tot de la biciuire, cu trupul plin de răni şi mai ales cu faţa desfigurată de cununa de spini.

Ultima acuzaţie şi ultima şansă a lui Pilat

Sfântul Evanghelist Ioan ne spune că

ultima acuzaţie a lui Iisus a fost aceea că „S-a făcut pe Sine Dumnezeu", iar când Pilat a auzit aceasta „mai mult s-a temut", aşa încât s-a dus să-L interogheze iar pe Iisus, Care însă „nu I-a dat nici un răspuns". Degeaba încearcă Pilat să-L facă a grăi, *„Fiul Omului merge precum este scris despre El"* (***Mt. 26, 24***).Ultima intervenţie a poporului îl pune pe Pilat într-o situaţie fără ieşire: *„Nu avem împărat decât pe Cezarul"* (***In. 19, 15***).

Sentinţa de moarte prin răstignire

Pilat era sclavul ambiţiilor sale şi, în consecinţă un guvernator tot atât de slab şi nedrept pe cât de laş.

Strigătul nebunesc din versetul 25 („Sângele Lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri") a fost teribil împlinit de istoria poporului evreu... (dramă care va începe nu după multă vreme de la acea Vinere însângerată, şi anume o dată cu dărâmarea Ierusalimului din anul 70 d. Hr.).

NOTĂ asupra „temporalităţii"

Sf. Evanghelist Marcu ne spune că Iisus a fost crucificat la ora 9 AM (15, 25). În schimb, Sf. Apostol Ioan precizează că Pilat a ordinul de răstignire pe la amiază (19, 14). Această aparentă discrepanţă se datorează faptului că Sf. Marcu foloseşte „temporalitatea" iudaică, în timp ce Sf. Ioan utilizează „timpul roman". Astfel:

1. — pentru *iudei*, ziua începe la răsăritul soarelui, adică la 6 AM. La ora 9 AM era „terţia", sau a treia oră după răsărit, când Iisus a fost răstignit, la ora indicată de SF. Marcu. „Sexta", adică a şasea oră după răsăritul soarelui, corespundea cu amiaza pentru noi. „Nona" era a noua oră după răsărit, adică 3 PM, când Iisus a murit (Mc. 15, 34).

2. — pentru *romani*, calcularea timpului începe la ora 12 AM, adică la miezul nopţii, ca şi pentru noi astăzi. Aşadar, pentru ei, „mijlocul" este la 6 AM (divizând în două perioada dintre 12 AM şi 12 PM). Atunci ne dăm seama că „miezul" zilei pentru romani şi pentru Evanghelia Sf. Ioan corespunde cu ora 6 AM pentru noi, aceasta fiind ora la care Pilat a dat sentinţa de moarte lui Iisus .

Analizând toate aceste aspecte în profunzime, ne vom întreba *cine este vinovat de moartea Domnului Iisus?* Putem spune că fiecare dintre cei implicaţi în „procesul" lui Iisus este vinovat. Am scris astfel „procesul" pentru că ceea ce s-a întâmplat în noaptea zilei de 6/7 aprilie a anului 30 d.Hs. nu a fost un proces, ci mai degrabă un asasinat, căci moartea Domnului fusese hotărâtă înainte de sinedrişti, anume îndată după învierea lui Lazăr (Ioan 11, 47-53).[5] Şi astfel conducătorii evrei nu urmăreau judecata dreaptă a Mântuitorului şi aflarea adevărului, ci doreau numaidecât moartea Lui. Biserica creştină ne învaţă că, păcătuind, fiecare dintre noi poate deveni „asasinul" lui Iisus şi astfel nu numai acei evrei pot fi acuzaţi de moartea Domnului. Atunci ne punem întrebarea: pedeapsa lor, a celor ce L-au condamnat pe Iisus, va fi mai grea decât a noastră, cei care prin păcate Îl facem să Se răstignească din nou?

prof. Dragoş Vasile Capotă

Note

[1] Prof. Dr. Grigorie Marcu şi Dr. Ioan Fruma, *Procesul Mântuitorului*, Ed. Roza Vânturilor, Bucureşti, 2000, p. 283.

[2] *Ibidem*, p. 279.

[3] Dr. Vasile Gheorghiu, *Sfânta Evan-ghelie de la Mateiu cu comentar*, Cernăuţi, 1925, p. 755.

[4] Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Procesul Mântuitorului*, Ed. Epifania, Sibiu, 2001, p. 33.

[5] *Ibidem*, p. 9.



Gând de Înviere

Cu puţină vreme înainte de obştescul său Sfârşit, marele filosof român Petre Ţuţea vorbea despre necesitatea stringentă a omului căutător de Dumnezeu. Cu certitudine, prognoza stabilită de marele cugetător era însoţită de o inconfundabilă experienţă lăuntrică, cu nimic mai prejos decât a altor nume sonore din marea gândire universală.

Întorcându-ne cu gândul peste culmea celor douăzeci de veacuri trecute de la marele eveniment petrecut pe culmea Golgotei, vom găsi şi acum grădina, unde ucenicul de taină al Mântuitorului — Iosif din Arimateea — îşi gătise locul de veşnică odihnă. N-avea să-l folosească vreodată, îl dăruise pentru găzduirea cea de pe urmă dumnezeiescului său Învăţător. Era încă noapte, ne spun Sfintele Evanghelii, începuse să se zărească de ziuă, iar viaţa începea să-şi capete o altă dimensiune. Era cea dintâi zi a Săptămânii iudaice, zi care va deveni începând de atunci „ziua Domnului", Duminica Învierii, noul Sabat al întregii creştinătăţi. Noaptea întristării a celor ce-L iubiseră şi au crezut în Domnul a luat sfârşit şi o dată cu ea şi Vechiul Aşezământ prin moartea pe cruce a Întemeietorului Noului Aşezământ.

Începuse a se zări de ziuă în grădina Arimateianului, dar şi în Ierusalim. Noaptea firii era înlocuită pentru totdeauna cu dimineaţa firii, iar locul întristării era înlocuit cu dimineaţa bucuriei fără de moarte a celor ce credeau şi vor crede în dumnezeirea lui Iisus Hristos.

Era ceasul cel tainic şi minunat, când pe crugul vremii se depănau clipele slăvite ale dimineţii Învierii.

Locul plângerii şi al lacrimilor unde a fost depus trupul lui Iisus va deveni peste puţină vreme loc al bucuriei, al curajului şi, nu în ultimul rând, al demnităţii în faţa lumii întregi. Toţi cei care au alergat la mormânt în dimineaţa Învierii — Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov cel tânăr şi Iosif, Salomeea, mama apostolilor Iacov şi Ioan, fiii lui Zevedeu, apoi Apostolii Domnului în frunte cu Ioan şi Petru — vor dărui lumii viitoare dimensiunea globală a dimineţii în care „Soarele dreptăţii" a răsărit pentru totdeauna.

Cotidianul vieţii ne-a relevat în permanenţă multora dintre noi atitudini remarcabile ale unor vieţi petrecute în lumina mirifică din dimineaţa Învierii. Prin definiţie, asemenea atitudini sunt purtate de cei ce au înţeles deplin starea de fericire dăruită lumii în zorii zilei de atunci.

Lumina spirituală dobândită în noaptea de Înviere nu are ca scop doar amintirea momentului săvârşit de Fiul lui Dumnezeu, ci dimensiunea reală pe care actul în sine l-a dăruit destinaţiei vieţii superioare a omului în drumul său către Dumnezeu.

Un sfânt părinte afirma, pe bună dreptate, că dimineaţa din ziua Învierii Domnului reprezintă începutul unei noi lumi, în care omul nou, trecut prin „noaptea firii", şi-a regăsit pentru veşnicie imaginea dintru început purtată în grădina Edenului de odinioară.

În acest context, Hristos Cel înviat devine o permanenţă istorică, dincolo de hotarele simplei cunoaşteri. Veşnicia Lui, redată unei lumi debusolate în dimineaţa acelei zile, reprezintă, în fond, dimineaţa sufletului uman binecuvântat de Dumnezeu întru veşnicie.

Privită din această perspectivă, remarca regretatului filosof îşi regăseşte mereu conţinutul şi forma în noaptea Învierii. Aceasta cu atât mai mult cu cât conştientizarea faptului că Religia creştină, fiind o religie a vieţii şi nu a morţii, are nevoie în permanenţă de prezenţa unei dimineţi perpetue în gândirea şi conştiinţa creştinului adevărat.

Prot. Ioan Văran

Sensul imanent al Învierii

Întotdeauna când se vorbeşte de Înviere, sensul ei este precumpănitor unul transcendent, adica unul ancorat în realitatea lui «dincolo». Desigur că nu putem rosti acest cuvânt care a făcut să tresalte inimile atâtor creştini fără să ne referim la eshaton, dar nu neglijăm oare capacitatea Învierii de a se reflecta în realitatea noastră cotidiană?

Cum arăta **Marcel Gauchet** în ***Le desenchentement du monde*** („Dezvrăjirea lumii", apărută în ultimii ani şi în traducere românească), religia a pierdut adesea pariul cu lumea exilând divinitatea in „cer", adică într-o sferă cât mai inaccesibilă oamenilor. Se impune astfel principiul unei proporţionalităţi inverse între transcendentalizarea religiei şi priza ei la public (ea devine astfel apanajul unei elite, retragere desemnată în istoria religiilor cu termenul de „deus otiosus"). Tocmai pentru a evita acest risc ar trebui să „coborâm" interpretarea noastră asupra Învierii aşa încât ea să privească mai mult pământul nostru, „pământ al oamenilor", cum îşi intitulează **Antoine de Saint-Exupery** una din cărţile sale.

În ce fel însă, s-ar putea ridica întrebarea, ne priveşte Învierea pe noi *hic et nunc* (aici şi acum)? Să încercăm o posibilă pătrundere în problemă privind la ritualul Bisericii şi să observăm cum, în fiecare Duminică, credincioşii celebrează Învierea. Iată aşadar că nu există numai o Înviere, ci o suită nesfârşită de Învieri. În fapt, din Duminica aceea, „cea dintâi a săptămânii", în care Hristos a sfărâmat puterea morţii, El tot învie... Şi aici ni se pare că putem decela sensul imanent (şi permanent) al Învierii Sale: dacă El învie mereu — nu numai în fiecare Duminică şi în fiecare primăvară ci chiar în fiecare clipă, căci dacă Dumnezeu creează lumea în fiecare clipă, cum zicea **Pascal**, trebuie să o şi salveze necontenit de la pieire şi păcat — atunci şi noi, ca imitatori ai Săi, ca „alter Christus" care trebuie să fim fiecare dintre cei ce ne numim „creştini", avem menirea să înviem clipă de clipă. E ca şi cum în fiecare particulă de timp ne-ar pândi o moarte şi o viaţă, iar noi trebuie să învingem moartea (*„plata păcatului*", cum ne spune **sfântul apostol Pavel** — ***Romani 6, 23***) şi să ne afierosim vieţii neîncetat. Pentru că nu vom învia întru glorie şi întru bucuria cea veşnică a sfinţilor în ziua aceea când *„Dumnezeu va şterge toată lacrima de pe faţa lor*" (***Apocalipsa 7, 17***) dacă nu vom fi înviat în vremea vieţii noastre pământeşti în fiecare clipă, murind mereu păcatului şi fiind *„vii lui Dumnezeu întru Hristos Iisus, Domnul nostru*" (***Romani 6, 11***).

Fericirea eternă ni se pare astfel a nu fi decât încheierea — dar una fără de sfârşit, ca să ne amintim de „epectasis-ul" Părinţilor — unei ascensiuni care, dacă nu începe aici, nu mai începe niciunde. Şi nu există vreun alt mod de a crede mai cu adevărat în Înviere decât asumând-o în fiinţele noastre cotidiene, transformând-o, dintr-un ideal intangibil, exilat în ceruri şi în dimensiuni imperceptibile, în „pâinea noastră cea de toate zilele", făcând-o efectivă în vieţile noastre. La această putere a continuităţii se referă, într-un alt context, şi **sfântul apostol Pavel** când zice: *„Bucuraţi-vă întotdeauna, rugaţi-vă neîncetat*" (***I Tesaloniceni 5, 16-17***). Pentru că doar ce este neîntrerupt capătă putere în fiinţa noastră. Şi cine dintre noi, iubind pe cineva, ar putea spune: iată, timp de o oră, pun deoparte iubirea mea, iar apoi iarăşi mă voi întoarce la ea. Ori iubeşti necontenit, ori nu iubeşti de loc. Nu există, în domeniul esenţialului, jumătăţi de măsură. Ştim doar cât de aspru este Domnul în acest sens: *„pentru că eşti căldicel — nici fierbinte, nici rece — am să te vărs din gura Mea*" (***Apocalipsa 3, 16***). La fel stau lucrurile şi în ce priveşte Învierea: cine nu învie mereu se înfăşoară tot mai adânc în mrejele morţii, iar verdictul său final va fi pe măsură- nu viaţa, ci moartea cea veşnică. Celor însă care au ştiut să-şi întemeieze casa pe stâncă (Matei 7, 24-25) şi să facă din viaţa lor o nesfârşită înviere, li se potrivesc cuvintele Mântuitorului pe care le întâlnim, nu întâmplător, în Evanghelia din cuprinsul slujbei înmormântării: *„Cel ce ascultă cuvântul Meu şi crede în Cel Care M-a trimis, are viaţă veşnică şi la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viaţă*" (***Ioan 5, 24***).

Cum însă putem noi, fiinţe muritoare şi supuse greşelii (*„căci nu fac binele pe care-l vreau, ci răul pe care nu-l vreau, pe acela îl săvârşesc*" — ***Romani 7, 19***), să realizăm această înviere necontenită altfel decât prin sacrificiu? Deoarece nu există înviere decât pentru cei care au murit. E o banalitate să mai spunem că fără sacrificiu, fără suferinţă, nu se poate face nimic (să ne amintim în acest sens *legenda Meşterului Manole*). Am pomeni aici, ca o splendidă exprimare a acestui fapt, cuvintele pe care **Saint-Exupery** le adresează, prin intermediul personajului vulpii, Micului său Prinţ, şi anume că timpul, efortul şi răbdarea cu care acesta a îngrijit unica floare a planetei sale, îi dă acesteia valoarea. Aşa şi vieţile noastre nu sunt valoroase decât prin sacrificiul lor. Nimeni nu creşte un copil, de exemplu, decât cu eforturi imense. Nimeni nu obţine hrana decât printr-o muncă tenace a pământului (şi exemplificările se pot extinde la orice domeniu de activitate). Şi nimeni nu e fericit decât dacă renunţă la fericirea personală. Nu s-a zis oare că *„cel care voieşte să-şi salveze sufletul său îl va pierde, iar cel care-şi pierde sufletul său pentru Mine şi pentru Evanghelie, îl va câştiga*" (***Marcu 8, 35***; vezi şi locurile paralelele)? Nu putem înţelege Învierea fără de Cruce, după cum şi Crucea îşi desăvârşeşte sensul prin Înviere. Între Cruce şi Înviere, între agonie (cum îşi intitulează cartea sa tulburătoare **Miguel de Unamuno**: ***Agonia creştinismului***) şi extaz, se desfăşoară aşadar destinul nostru de creştini care, prin suferinţă rostuită şi dăruire de sine, ne îndreptăm, fiecare după puterile noastre, spre trupul cel de slavă al Învierii tuturor.

***Clement Sava*, student teolog**

Primele tipărituri (incunabule) în Ţara Românească

Inventarea tiparului de către Johann Gutenberg (1400–1468) a deschis calea spre cultură, dar şi spre o industrie nemaipomenită până atunci. Numai în Veneţia în anul 1500, deci la 45 de ani de la publicarea primei cărţi, Biblia latină, existau 200 de tipografii cu 495 tipografi, editori şi librari.

Cum în exercitarea cultului o importanţă deosebită o are cartea, evident că direcţia prioritară în industria tiparului a luat-o cartea de cult. În ţările române domina slavonismul cultural şi bisericesc, limba de cult fiind slavona pe care poporul n-o vorbea, dar care în schimb o folosea Biserica şi cancelariile domneşti. Pentru că în slavonă se folosesc literele cirilice, editarea de cărţi slavone cu litere cirilice trebuia să o facă un slav. Acesta a fost călugărul Macarie din Munte Negru. Era de origine sârb şi l-a însoţit pe prinţul muntenegrean Gheorghe Cernoievici (1492–1496) la Veneţia, întrucât, fiind căsătorit cu o veneţiană, avea relaţii cu celebrii tipografi.

Unul din cei mai vestiţi tipografi era Toressani şi ginerele lui, Aldo Manuzio (1449–1515), a cărui contribuţie la arta tipografică este cu totul excepţională, fapt ce a fost recunoscut prin aceea că litera îngroşată — **aldină** — îşi trage denumirea de la numele lui *Aldo*.

Prima carte tipărită cu litere glagolitice a fost *Missale Romanum* (Liturghier catolic), tipărit pentru croaţi în 1485. În Venetia şi-a făcut ucenicia şi călugărul Macarie, unde a supravegheat şi tipărirea unui liturghier slavon. Cu sprijinul lui Gheorghe Cernoievici este adusă o tipografie la mănăstirea din Cetinie întrucât este ştiut că veneţienii nu se ocupau doar de tipărirea de cărţi, ci şi cu vânzarea de tiparniţe. Aici, la Cetinie, Macarie tipăreşte trei cărţi: *Molitfelnicul* şi *Octoihul* în 1494 şi *Psaltirea* în 1495.

În 1496 Serbia a fost ocupată de turci şi în acest context s-a încheiat şi cu editarea de cărţi. Gheorghe Cernoievici a fost exilat şi revenirea lui la tron n-a mai fost posibilă.

În această perioadă Ţara Românească era independentă, având capitala la Târgovişte, domn fiind *Radu cel Mare* (1495–1508). El a invitat la curtea sa, în 1507, mai multe persoane din nobilimea sârbească care trăiau în exil la Veneţia. Printre aceştia se afla şi Solomon Cernoievici, fiul lui Gheorghe Cernoievici, cum şi mitropolitul Maxim Brancovici. Se pare că împreună cu ei a venit şi călugărul Macarie.

Dacă foarte mult timp s-a prezentat la noi o imagine cu totul pitorească, şi anume că Macarie călugărul a trecut graniţele având într-o desagă litere tipografice, azi lucrurile sunt privite cu o altă optică. În primul rând, pornind de la considerentul că familia principelui Cernoievici era implicată în economia tipografică, este cu totul posibil ca deodată cu venirea înalţilor oaspeţi să fi fost aduse şi literele necesare, dar, din câte se cunoaşte azi, literele folosite la Veneţia diferă de cele uzitate Târgovişte. Unii cercetători sunt de părere că tipăriturile de care ne ocupăm ar fi fost executate chiar în Veneţia, ca urmare a unei comenzi în acest sens. Dar, constatarea cea mai pertinentă este că *„însuşi Macarie, ajutat de unii călugări romăni, a tăiat şi a lucrat literele necesare în Ţara Românească. Când facem această afirmaţie avem în vedere faptul că literele celor trei tipărituri din Ţara Românească nu se potrivesc cu cele din Cetinie. (...) Faptul că în decurs de doi ani nu se tipărise decât o carte e un argument în plus că este vorba de un atelier rudimentar, lucrat în ţară, şi nu de unul comandat într-un mare centru tipografic, cum era Veneţia“* (Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, ***Istoria Bisericii Ortodoxe Române***, vol. I, Editura Institutului Biblic, Bucureşti, 1980, p. 511).

Prima carte tipărită pe pământ românesc a fost *Liturghierul,* în anul 1508. Evident că limba în care a fost scris era slavona de redacţie medio-bulgară, ceea ce creează convingerea că Macarie a tipărit după manuscrisele ce circulau în Ţara Românească, pentru că dacă el ar fi adus cu el textul, evident ar fi folosit pe cele uzitate în Serbia, de redacţie sârbească. Domn în Ţara Românească era Radu cel Mare care, fiind iubitor de cultură şi cinstitor de Biserică, a patronat această tipăritură. În slavoneşte liturghierul este numit *Slujebnic,* dar Macarie a optat pentru varianta grecească a numelui, *Liturgikon.*

„Liturghierul din 1508 e un volum mic, de format în 4°, cu 128 file, nenumerotate, coalele fiind numai numerotate, atât la început cât şi la sfârşit. Hârtia e groasă, rezistentă, vărgată, purtând trei mărci deosebite de fabricaţie: cumpăna într-un cerc cu o stea deasupra, şi o pălărie de cardinal. Cartea e tipărită îngrijit şi are o prezentare estetică. Elementele sale componente vin direct din manuscrisele româneşti. Frontispiciile sunt cu tema cercurilor înlănţuite, motiv care dăinuieşte, evoluând, în miniatele moldoveneşti de peste 80 de ani. Toate iniţialele, fără excepţie, au aceeaşi origină. Litera e mare, clară, aerisită, stilizată ca în manuscriptele moldoveneşti, observându-se însă că mâna care a cizelat-o i-a dat o amprentă latină, occidentală“ (Barbu Teodorescu, *Prima tipografie a Ţării Româneşti (Macarie, 1508–1512),* ***Biserica Ortodoxă Română***, Anul LXXVI, 1958, Nr. 10–11, p. 989–990).

Ceea ce se merită a fi reţinut este că acest prim Liturghier este cel dintâi în limba slavonă, chiar înaintea celor bulgare, sârbeşti şi ruseşti şi chiar a fost tipărit cu 18 ani înaintea primului Liturghier în limba greacă. El a fost folosit în Biserica noastră timp de 200 de ani. Întrucât nu este consemnat locul unde a fost tipărit,

⇨

opinia generală este că a văzut lumina tiparului la Târgovişte, eventual mănăstirea Dealul.

Octoihul – 1510. Dacă Liturghierul a apărut sub domnul Radu cel Mare, cea de a doua carte, Octoihul, a fost tipărit în timpul domniei lui Vlăduţ cel Tânăr (1510–1512). În slavonă, Octoihul se numeşte *Osmoglasnik*, dar şi în acest caz călugărul Macarie a optat pentru denumirea grecească. Acest Octoih este deosebit de interesant pentru că nu este nici Octoih Mare şi nici Octoih Mic. El cuprinde slujbele cele mai importante (Vecernia, Utrenia), pe glasul 1 şi apoi cântările pe glasul 2-8, doar din sâmbete şi duminici. E vrednică de remarcat observaţia că *„din punct de vedere al practicii bisericeşti, Octoihul lui Macarie din 1510 a stabilit* ***o practică unitară de cult*** *"* (Virgil Molin, Dan Simonescu, *Tipăriturile Ieromonahului Macarie pentru Ţara Românească*, ***Biserica Ortodoxă Română***, Anul LXXVI, 1958, Nr. 10–11, p. 1011).

Tetraevangheliarul – 1512. Apariţia lui se datorează domnului Neagoe Basarab (1512–1521). Are pericopele aşezate în ordinea celor patru Evanghelii (Matei, Marcu, Luca şi Ioan) şi de aici îi vine chiar şi numele. Pe marginea Evangheliei (respectiv a pericopei) este consemnată duminica în care se citeşte. A avut o mare răspândire, fapt ce a dus la apariţia celei de a doua ediţii. Cercetătorii au identificat manuscrisul după care a fost tipărit, fapt ce întăreşte constatarea că manuscrisele ce au stat la baza tipăriturilor erau de provenienţă locală.

Cu acest Evangheliar se încheie seria tipăriturilor macariene şi e de remarcat că ultima carte este cea mai izbutită sub raportul artei tipografice.

Privitor la locul unde au fost tipărite cărţile amintite, deşi s-au emis mai multe ipoteze, opinia generala este că ele au fost executate în Târgovişte, probabil mănăstirea Dealul. În sprijinul acestei idei vine stema Ţării Româneşti care se află pe aceste cărţi.

Din punct de vedere al artei tipografice, ele depăşesc evident cărţile slavone apărute ulterior şi constituie pentru noi adevărate *incunabule*. Deşi este cunoscut că doar acele cărţi care au ieşit de sub tipar de la invenţia lui Gutenberg şi până la 1500 sunt catalogate drept incunabule, cărţile noastre sunt şi ele incunabule, aşa cum le-a denumit Alexandru Odobescu care a descoperit la mănăstirea Bistriţa prima noastră tipăritura, în 1861.

Cu anul 1512 încetează apariţia cărţilor datorate călugărului Macarie. Întrucât în acea perioadă apare un mitropolit cu numele Macarie, se crede că acesta ar fi chiar tipograful, pentru că domnii Ţării Româneşti au apreciat prestaţia lui sub raportul editării cărţilor şi l-au promovat în vârful ierarhiei. Opiniile sunt şi aici împărţite, dar nu putem decât să acceptăm constatarea Părintelui acad. Mircea Păcurariu, consemnată în ***Istoria Bisericii Ortodoxe Române***, vol. I, ed. 1981, p. 515, că acest lucru a fost posibil întrucât după aportul adus la editarea incunabulelor noastre, mitropolitul Macarie s-a ocupat de reorganizarea vieţii bisericeşti aşa cum i-a cerut-o domnitorul Neagoe Basarab.

Nu putem încheia aceste rânduri fără o observaţie remarcabilă, şi anume că atunci „când s-au tipărit primele cărţi în Occident, este vorba de *incunabule*, clerul a protestat vehement, considerându-le *eretice*. Tradiţia consideră numai manuscrisele ca purtătoare ale adevărului religios. La noi n-a avut loc un asemenea protest împotriva formelor culturale tipărite" (Dan Simonescu, Gheorghe Buluţă, ***Pagini din istoria cărţii româneşti***, Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1981, p. 27-29), ele fiind socotite ca un dar deosebit.

Pr. Lect. Dr. Vasile Petrica,
protopopul Reşiţei

BIBLIOGRAFIE

1. Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic, Vol. I, Bucureşti, 1980, p. 508–515.
2. *Istoria Bisericii Române*, manual pentru Institutele teologice, vol. I, Editura Institutului Biblic, Bucureşti, 1957, p. 330–334.
3. Barbu Teodorescu, *Prima tipografie a Tarii Româneşti (Macarie, 1508–1512)*, ***Biserica Ortodoxă Română***, Anul LXXVI, 1958, Nr. 10–11, p. 983–1004.
4. Virgil Molin, Dan Simonescu, *Tipăriturile Ieromonahului Macarie*, ***Biserica Ortodoxă Română***, Anul LXXVI, 1958, Nr. 10–11, p. 1003–1054.
5. Pr. prof. Ene Branişte, *Liturghierul slavon tipărit de Macarie la 1508*, ***Biserica Ortodoxă Română***, Anul LXXVI, 1958, Nr. 10–11, p. 1035–1068.
6. Dan Simonescu, Gheorghe Buluţă, *Pagini din istoria cărţii româneşti*, Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1981, p. 27–30.
7. Virgil Olteanu, *Din istoria şi arta cărţii*, Editura enciclopedică, Bucureşti, 1992.
8. George Ivaşcu, *Istoria literaturii române*, Editura ştiinţifică, vol. I, Bucureşti, 1969.

Semnal editorial



MARIA IVĂNIŞ-FRENŢIU,
Limba română şi limbajul rugăciunii.
Limba română ca limbă liturgică,
Editura ANASTASIA, Bucureşti, 2001, 296 pag.,
cu o Prefaţă de Î.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului.

Lucrarea reprezintă o dezvoltare a tezei de licenţă în Teologie — *Funcţia teologic-liturgică a limbii române* — susţinută în anul 1995 la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu, sub îndrumarea P.C. Pr. Dr. Liviu Streza, actualmente Prea Sfinţitul Dr. Laurenţiu, Episcopul Caransebeşului. „*Foaia Diecezană*" a publicat, în nr. 3–4, 7–8 şi 9–10/1999, un extras din introducere şi capitolele V şi VII.

Actul ritual în contemporaneitate

prof. Maria FRENŢIU

Satul românesc constituie, încă, o sursă de înţelegere a unui mod de viaţă caracterizat printr-un număr mare de acte rituale şi bogat material de cercetare.

În mentalitatea tradiţională contactul cu veşnicia devine mai puternic prin **sărbătoare,** înţeleasă ca un timp sacru. Sărbătorile mari, cum sunt *Crăciunul, Floriile, Sf. Gheorghe, Sfintele Paşti* sau *Sf. Ilie,* cuprind numeroase obiceiuri, acte rituale. Viaţa spirituală a satului este dominată, în multe din manifestările ei, de elemente religioase şi magice, actele de această natură având o mare însemnătate.

Se poate pune întrebarea: ***în ce măsură omul contemporan acordă sau nu importanţă obiceiurilor, implicit actelor rituale?*** Răspunsul — credem — nu poate fi decât acesta: ***în măsura în care le cunoaşte şi poate înţelege valenţele adânc umane încifrate în obiceiuri.*** Astăzi manifestările tradiţionale se cer integrate în cultura contemporană; pentru aceasta e necesar să ştim ce au spus, ce au însemnat ele în trecut.

Între două modalităţi de a aborda tema propusă, una privind *receptarea în general a actului ritual în contemporaneitate*, cealaltă axată pe *sublinierea valorii unui anumit act ritual şi receptarea lui în contemporaneitate,* ne-am oprit la ultima dintre ele.

Este necesar să lămurim ***ce înţelegem prin act ritual.*** **Ernest Bernea,** în lucrarea ***„Spaţiu, timp şi cauzalitate la poporul român"***, vedea în actul ritual, *„un act singular, de sine stătător, semnificativ în raport cu o credinţă sau cu o reprezentare colectivă. El este de natură mistică, cu sensuri şi puteri asupra lumii sensibile şi suprasensibile, materiale şi spirituale".* Actul ritual constituie un element fundamental al unei ceremonii sau al unui cult, presupunând un mecanism propriu de gândire, o disciplină şi o prescripţie riguroasă. *„Actul ritual nu poate fi săvârşit după bunul-plac, la întâmplare, ci trebuie să respecte condiţiile de spaţiu şi timp fără de care nimic bun nu se poate isprăvi".*

Într-o comunitate tradiţională din Banat ne-a atras atenţia un act ritual ale cărui semnificaţii nu se leagă doar de riturile vegetale, ci dobândesc valenţe liturgice. Timpul săvârşirii este legat de **Sfintele Paşti**. La porţile caselor şi la intrarea fiecărei camere sunt aşezate brazde de pământ cu iarbă; în limbajul localnicilor, bucata respectivă de pământ se numeşte „glie". Gliile sunt aduse în Sâmbăta Mare dinaintea Paştilor, de obicei de către copii sau de către un membru al familiei. Acest act pare legat numai de riturile vegetale referitoare la moartea şi învierea naturii. Frumuseţea actului ritual pe care ţinem să-l menţionăm aici reiese din suprapunerea unui element liturgic peste cel păgân. După Slujba Învierii şi primirea „sfintelor paşti" (anafora sau pâinea binecuvântată din noaptea Învierii), membrii familiei, ajungând acasă, mănâncă *paştile* stând pe glie. Cel care oferă pâinea sfinţită adusă de la biserică rosteşte «Hristos a înviat!», iar primitorul răspunde «Adevărat a înviat!». Menţionăm că aceste *sfinte paşti* nu înlocuiesc Sfânta împărtăşanie cu Trupul şi Sângele Mântuitorului şi se mănâncă numai de către cei care au ajunat.

Am căutat date despre acest obicei în lucrările celor mai cunoscuţi folclorişti români — Simion Florea Marian, Elena Niculiţă-Voronca Pop, Tudor Pamfile, Ion Ghinoiu, Mihai —, dar nu am găsit. Profesorul **Mihai Pop,** într-o lucrare de referinţă intitulată ***„Obiceiuri tradiţionale româneşti"***, atrăgea atenţia că descifrarea co-rectă a actului ritual se află în legătură cu posibilitatea de comunicare între diferitele niveluri ale aceleiaşi culturi, respectiv între aparţinătorul culturii moderne şi cel al culturii tradiţionale. Am recunoscut în structura actului pomenit o mutaţie funcţională realizată în termenii continuităţii, nu ai rupturii: schimbarea de ierarhii (păgânism-creştinism) nu înseamnă golire de sens, pierdere a funcţionalităţii. Cercetătorul sublinia importanţa obiceiurilor ca acte de comunicare cu limbaj propriu. *„Participarea limbajelor la constituirea mesajului implică pluralitate de planuri contextuale şi, în consecinţă, polifuncţionalitate".*

Pentru a descifra înţelesurile actului ritual analizat, am apelat la o lucrare fundamentală semnată de **Petru Caraman**: ***„Pământ şi apă"***. Etnologul se opreşte la ritul purtării brazdei pe hotarul litigios. Concluzia la care ajunge este următoarea: *„... când căpetenia unei ţări (împărat, rege, prinţ...) dă un bulgăr de pământ sau un mănunchi de iarbă din ţara sa căpeteniei altei ţări, fie de bunăvoie, fie cel mai adesea constrâns de nevoie, în urma unui război fără succes, aceasta înseamnă — în conformitate cu aceeaşi mentalitate primitivă, magică prin excelenţă — că primul a dat ţara lui în stăpânire celui de-al doilea şi că astfel, el dimpreună cu toţi locuitorii ţării au devenit din clipa aceea supuşii acestuia din urmă."*

Încercând o interpretare în această direcţie, vedem în aşezarea pe glie ofranda pe care creatura o aduce Creatorului, în sensul liturgic: *„Ale Tale dintru ale Tale, Ţie îţi aducem de toate şi pentru toate".* Darul se întoarce în acest fel Dăruitorului. Prin glie se aduce în faţa lui Dumnezeu întreaga creaţie şi se consacră definitiv lui Dumnezeu stăpânirea asupra creaţiei şi a cununii acesteia, OMUL.

Integrarea omului în veşnicie se realizează prin purtare simbolică sau rituală. **Mircea Vulcănescu,** în ***Dimensiunea românească a existenţei,*** precizează: *„Sub chipul brăzdat de cutele veşnicei liturghii a acţiunii sale rituale, românul va fi fost mai atent poate decât alţii la* ***«ce ne învaţă crinii câmpului şi păsările cerului»***".

***

Pr. Miron Mihăilescu

Podoaba Femeii

Femeia are ea podoaba ei, de care zice Sf. Apostol Pavel că este slava bărbatului. Ca ascultare, sufletul omului este ascultare de Dumnezeu, ascultare de Creator și femeia este instrument al sufletului care învață să asculte, învață să-și înțeleagă misiunea. Omul adevărat se naște prin ascultare de Dumnezeu. Pentru nașterea omului care se naște prin ascultare, femeia este instrumentul, de aceea ea este slava bărbatului, care la rândul său este slava lui Dumnezeu.



Femeia a fost cea dintâi care a zis cu de la sine inițiativă: „Fie mie după cuvântul Tău!". De la „Fie mie după cuvântul Tău!" se pornește nașterea omului din noi. De aceea femeia pune în mișcare sufletul bărbatului făcându-i-se ascultare, făcându-i-se dragoste, făcându-i-se viață. O femeie este o noblețe, o femeie este un frumos, o lumină care umblă prin lume și luminează. O femeie care se împodobește cu podoaba pe care o folosește, nu observă ea oare că podoaba e de mai mare importanță în ochii ei decât ea însăși? Ea se arată, prin felul în care se împodobește pe sine, de mai mică importanță decât propria ei podoabă.

Este un lucru trist ca o femeie, cu toată creștinătatea ei, să nu poată renunța la podoabele ei; respectiva persoană simte mai mult prețul podoabei decât prețul propriului ei suflet. Femeia se coboară pe sine sub valoarea propriilor ei podoabe prin faptul că le folosește. Ea subestimează grija pe care a avut-o Dumnezeu cu ea, darurile Lui, valoarea pe care i-a dat-o Dumnezeu în mod natural. Se spune că femeia care este împodobită cu podoabe deșarte dovedește că își subestimează propria ei valoare în fața lui Dumnezeu și oarecum ofensează pe Dumnezeu.

Podoaba femeii este ascultarea de Dumnezeu, să audă pe Dumnezeu, să pună pe Dumnezeu la inimă. Și de la inima ei îl inspiră pe bărbat, care preia și ține la nivel înalt această predanie. Femeia îl susține pe bărbat în a-și afirma asemănarea cu Dumnezeu. Femeia este instrument al sufletului, ca ascultare. Prin gestul femeii, sufletul se învață să fie el însuși ascultare de Dumnezeu.

Prin acest „Fie mie după cuvântul Tău!" se naște omul, se naște Iisus Hristos din noi.

Femeia pune în mișcare sufletul bărbatului, făcându-i-se ascultare, așa cum Hristos se pune în inima noastră făcându-se El ascultare în locul nostru.

(***PORUNCA IUBIRII***, nr. 1/1998)

Protopopul Nicolae Stoica de Haţeg şi preoţimea bănăţeană

Nu se poate face referire la trecutul cultural şi istoric al Banatului fără a aminti de unul din făuritorii acestui trecut: ***Protopopul Nicolae Stoica de Haţeg***.

Isteţ şi harnic, cleric excepţional, om de mare merit — cum îl numea **Nicolae Iorga** — protopopul Stoica a fost omul providenţial pentru vremea sa. Lucrul acesta se desprinde cu prisosinţă din activitatea-i îndelungată în slujba lui Dumnezeu şi în slujba oamenilor. Autobiografia sa, păstrată în biblioteca unui muzeu din Serbia (văzută şi de istoricul bănăţean Patriciu Dragalina şi de omul de cultură Simion Mangiuca din Oraviţa), consemnează că s-a născut la 24 februarie 1751 la **Mehadia**, ca fiu al preotului român Athanasie Stoica (stabilit preot la Mehadia) şi al Varvarei, soţia sa, refugiaţi aici din cauza conflictului cu uniţii transilvăneni. La 6 ani începe şcoala în localitatea natală Mehadia.

Între 1763–1766 urmează cursurile şcolii sârbeşti din Timişoara, apoi mai învaţă 3 ani la şcoala germană şi la cea iezuită latină. Este angajat apoi ca **scrib** şi **interpret** la *Regimentul grăniceresc român bănăţean* (1770–1773), apoi în slujba episcopului sârb din Timişoara (1773–1775), **învăţător** şi **preot** în Cornea (1777–1792), paralel **căpitan militar** în armata austriacă, chemat ca tălmaci la diferite ocazii de către conducerea militară a graniţei bănăţene şi chiar la vizitele în Banat a împăratului Iosif al II-lea. Se formează intelectual lângă aleşi oameni de cultură ai vremii: Dimitrie Eustatievici, Ioan Raicici şi Ilia Popovici din Sibiu. Din 1792 funcţionează ca **protopop de Mehadia** şi **director al şcolilor naţionale ortodoxe** româneşti şi sârbeşti de pe teritoriul regimentului vlaho-ilir din Banat. În această calitate s-a preocupat de ridicarea culturală şi religioasă a românilor bănăţeni prin învăţământ, traducând *Metodica slavonă* a lui **Teodor Iancovici**, alcătuită după metodicile germane. Nici celelalte preocupări ale sale nu trebuie lăsate în umbră. A avut o veleitate specială de a ctitori, putând aminti aici numeroasele şcoli la construcţia cărora contribuie şi biserica din Băile Herculane, pe care a ridicat-o între 1803–1805 — refăcută între 1806–1808, datorită unei prăbuşiri. În urma sistematizării staţiunii, biserica a fost demolată în 1863, iar pe locul ei s-a ridicat biserica actuală. Nicolae Stoica de Haţeg a fost un **colecţionar** de excepţie, creator de muzeu, **ctitor** de locaşuri de cult şi cultură şi **scriitor**. Dintre ***lucrările*** sale amintim: *Scurtă istorie a Banatului, Sârbii în Banat, Faptele lui Hercule, Viaţa lui Alexandru cel Mare, Scurtă cronică a războiului din 1788-1791, Cronica Banatului* (o monumentală operă ce reflectă realitatea social-politică din Banatul finelui de secol al XVIII-lea) şi *Cronica districtului Mehadiei*. Moare în 1833, rămânând în conştiinţa posterităţii ca un protopop popular veşnic prezent în sânul comunităţilor parohiale şi gata oricând să se pună în slujba binelui pentru semenii săi.

Faţă de preoţime şi cu preoţimea protopopul Nicolae Stoica de Haţeg a avut o activitate neobosită. Ca protopop el este chemat să dirijeze şi să impulsioneze viaţa parohiilor din Protopopiat în toate sectoarele de activitate. Şi el, cu pricepere şi răbdare, a adus la bun sfârşit, chiar cu prisosinţă, obligaţiile legate de postul pe care-l deţinea.

Una dintre cele mai alese trăsături ale protopopului Stoica, reflectată în memoria posterităţii, era *disciplina*. Crescut printre străini şi militari, într-un spirit de dreptate şi disciplină, pretinde şi altora aceste calităţi. Aceeaşi corectitudine o cere şi preoţilor din Protopopiat. Sfaturile lui sunt uneori pe un ton foarte aspru, date prin circulare scrise sau prin viu grai. Spre exemplu, iată ce le recomanda preoţilor în privinţa catehizaţiilor de după-amiază stabilite miercurea şi sâmbăta: *„Acum ştiind zilele, ceasurile catehizaţii, de acasă vedeţi ce materie veţi lucra, grijiţi-vă cu ţoale, cu cărţile şi intrând în şcoală binecuvântaţi unde cu evlavie, lin, blând meluşăii să-i paşteţi întrebându-i, una alta, să vă răspundă, să-i lăudaţi, iar nu ca vr-unii ce venind de la berturi, de la moară, au de la câmp, dezmăţat, în cojoc, cu căciula în cap,... pruncii de el se râd*".

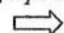
Cu preoţii ce făceau lucruri grave era mult mai aspru. Aşa se face că preoţii Petru Ioanovici din Fizeş şi Nicolae Mandescu din Herendeşti, fiind *„lotrii de cai şi gazde lotrilor*", vor fi caterisiţi pentru că au fost condamnaţi la 2 ani de temniţă.

În legătură cu comportarea nepotrivită a unor preoţi, Nicolae Stoica face într-una din circularele sale următoarea precizare: *„Eu ca fecior de preot, acestea din datorie sfântă vă aduc aminte. Unde-s preoţii cei ce în posturi Lunea, Mercurea şi Vinerea nici mânca nici bea şi lucra. Ei îşi frământa prescuri de Sfânta leturghie, slujbele bisăriceşti nu numai cu osârdie şi cu strădanie ci şi cu plâns împlinea, în toată sara paraclisă şi acatiste cu lacrămi lui Dumnezeu cetea. Iară noi... mulţi şi câte o lună nu-şi caută protocoalele, n-au grijă de învăţarea pruncilor în şcoală, catihizaţia nu fac şi nici în biserică folositoare învăţături nu dau turmei lor prin predică*".

Sub îndrumările lui se introduc protocoalele parohiale şi se alcătuiesc primele conscripţii din care unele sunt de o mare valoare documentară. De aceste protocoale se îngrijea cu mare râvnă şi le controla an de an. Aşa se face că, găsind două nume de prunci şterse în *Matricola botezaţilor* din Voivodinţi, deşi nu se poate demonstra vinovăţia preoţilor, ei sunt pedepsiţi cu suspendare pe un an, fiindcă n-au încuiat matricolele.

Preoţilor care nu pot să întocmească protocoalele şi socoţile corect, se oferă el însuşi să le întocmească, certând pe cei ce neglijau o astfel de activitate chiar dacă era din neştiinţă.

O grijă deosebită a purtat Nicolae Stoica de Haţeg şi învăţământului, sub îndrumarea lui introducându-se un tas special pentru fondul şcolilor naţionale. Cerea ca banii tasului pentru şcoală să nu se amestece şi mustra preoţii ce întârziau cu trimiterea lui. Într-un ordin circular din 1822 el le scrie mustrător: *„Însă de două luni în zădar aştept de*



la cei împetriţi nemişcaţi, ticăloasă mădulări... deştepte-să le zic iarăşi".

Sfaturile sale nu sunt adresate numai preoţilor ci şi învăţătorilor. Cu aceeaşi râvnă se adresează şi credincioşilor, ordinele sale circulare fiind pline de sfaturi către aceştia. Bunăoară îi îndeamnă să-şi vaccineze copiii cu noul vaccin împotriva variolei, sau le dă sfaturi cum să se păzească de epidemia de holeră izbucnită în 1831. Cu asprime dojeneşte protopopul credincioşii când surprinde practici izvorâte din ignoranţă şi superstiţie, practici care dăunează sănătăţii şi dreptei credinţe. Cu zelul său neostoit dă sfaturi gospodăreşti, îi învaţă pe credincioşi să se întreacă în lucrul pământului şi să-l cultive cu legume noi. *„Mulţi din ei au văzut cum lucră nemţii, franţuzii, talianii, ungurii şi sârbii; grădinile să-ş dreagă nu numai cu viţe ci şi legumi, păsui, mazăre, ciapă, ai, salată, varză, crumperi, morcovi...".*

Spuneau preoţii generaţiilor contemporane că protopopul Stoica din Mehadia nu controla numai oficiul parohial, ci şi gospodăria preotului şi învăţătorului, cămara de alimente, grajdurile, grădinile, livezile, holdele, cerând ca preotul şi învăţătorul să premeargă în toate cu pilda. Controla uneori şi gospodăriile sătenilor, mustrând pe cei leneşi şi oferind ajutor celor nevoiaşi.

Cu exemplul personal, cu sfatul, cu dojana, protopopul Stoica a format în graniţa bănăţeană preoţi şi dascăli disciplinaţi, râvnitori de progres, care au dat neamului oameni de cultură, militari de seamă, vrednici luptători şi apărători ai drepturilor grănicereşti.

Nu avem nici un semn care să ne amintească de înfăţişarea fizică a protopopului decât conturul vag, desprins din memorii, al unui om mic de statură dar robust, rezistent la boli şi la eforturi. Cunoaştem în schimb multe din trăsăturile spirituale ale acestuia păstrate în scrierile sale şi în memoria urmaşilor, preoţi şi credincioşi.

Scriitor şi traducător, memorialist, colecţionar, numismat, epigrafist, ctitor de biserici şi scoli, îndrumător de viaţă nouă, protopopul Nicolae Stoica merită într-adevăr un loc de cinste între personalităţile culturii bănăţene.

Pr. Nicolae PEREŞ,
protopop de Băile Herculane

Bibliografie:

— Prot. dr. MARCU BĂNESCU: *Cronicarul Nicolae Stoica de Haţeg şi tradiţia bănăţeană*, ***Mitropolia Banatului***, nr. 1-3/1977, p. 161-165.

— Prof. LILIANA BOIŢ-TRÂPCEA: *Consideraţii de ordin literar şi lingvistic asupra „Cronicii Banatului" a lui Nicolae Stoica de Haţeg*, ***Mitropolia Banatului***, nr. 4-6/1975, p. 232-239.

— D. MIOC, A. ARMBRUSTER, C. FENEŞAN, H. JAEGER: *„Autobiografia" lui Nicolae Stoica de Haţeg*, ***Mitropolia Banatului***, nr. 7-9/1974, p. 487-494.

— Prot. ION B. MUREŞIANU: *O afirmare românească: biserica de la Băile Herculane din 1803, ctitorită de protopopul Nicolae Stoica de Haţeg*, ***Mitropolia Banatului***, nr. 7-9/1977, p. 494-504.

— Prof. dr. D. ONCIULESCU: *Protopopul Nicolae Stoica (1751-1832)*, ***Mitropolia Banatului***, nr. 10-12/1972, p. 626-630.

— Pr. Prof. Univ. Dr. MIRCEA PĂCURARIU, *Dicţionarul teologilor români*, Editura Univers enciclopedic, Bucureşti, 1996, p. 423-424.

— Pr. DĂNILĂ PUIA: *Ordine, completări, însemnări, note şi observaţii ale protopopului Mehadiei, Nicolae Stoica de Haţeg*, ***Mitropolia Banatului***, nr. 7-9/1973, p. 490-506 .

Protopopul Nicolae Stoica de Haţeg

— s-a născut la 24 februarie 1751 la Mehadica, ca fiu al preotului român Athanasie Stoica şi al soţiei sale Varvara, originari din Haţeg, refugiaţi la Mehadia din cauza neînţelegerilor ivite cu preoţii greco-catolici care beneficiau de sprijinul autorităţilor de stat.

— după şcoala primară în Mehadia, între 1763–1769 urmează cursurile şcolii sârbeşti apoi a celei germane şi latine din Timişoara.

— angajat traducător al regulamentelor militare la Regimentul grăniceresc român bănăţean (1770–1773).

— între 1773–1775 se află în slujba episcopului sârb din Timişoara *Vichentie Ioanovici Vidak*, unde cunoaşte multe personalităţi ale vremii şi vizitează aproape toată Europa.

— învăţător şi preot în Cornea (1777–1792).

— din 1792 protopop de Mehadia şi director al şcolilor naţionale ortodoxe româneşti şi sârbeşti de pe teritoriul regimentului vlaho-ilir din Banat, până la moartea sa întâmplată la ***6 ianuarie 1833***.

Dintre ***realizările*** sale amintim:

— preot protopop, bun liturghisitor şi predicator, cu o ţinută impunătoare, cerând preoţilor ţinută intelectuală şi morală precum şi întocmirea la zi a conscripţiilor şi protocoalelor bisericii.

— s-a preocupat pentru ridicarea învăţământului, traducând cărţi şcolare şi construind edificii în acest scop. **Petru Maior** îl caracteriza: *„Carii pe tinerime cu tot dinadinsul să se dea spre învăţătură cu sârguinţă o îndemna, aşa şi spre câştigarea cărţilor folositoare... cu care... bănăţenii între românii cei mai învăţaţi se vor număra, măcar că nu au episcop de neamul lor"* (***Istoria pentru începutul românilor în Dacia***, Buda 1812, p. 314).

— a fost ctitorul unei frumoase biserici în oraşul Băile Herculane, a cărei piatră de temelie a fost pusă la 30 august 1803 de către episcopul Vârşeţului *Iosif Ioanovici Şacabent*, îndrumătorul spiritual al românilor din acea vreme.

— a fost un înfocat colecţionar de antichităţi, organizând un muzeu.

Lucrări publicate:

Cronica Banatului (în limba germană), foarte utilă pentru cunoaşterea istoriei Banatului la sfârşitul sec. al XVIII-lea; ***Cronica districtului Mehadiei***; ***Scurtă istorie a Banatului***; ***Sârbii în Banat***; ***Viaţa lui Alexandru cel Mare***.

Valoarea lingvistică a „Cronicii Banatului" de Nicolae Stoica de Haţeg

Limba acestei monumentale opere bănăţene a fost prea puţin luată în seamă. Însuşi editorul, **Damaschin Mioc** (am în vedere ediţia a II-a, apărută la Editura Facla, Timişoara, 1981), consacră capitolului VII din „Introducere", intitulat *Limba*, doar o pagină, scuzîndu-se de la bun început că „lasă pe seama specialiştilor studierea limbii şi stilului cronicarului bănăţean" (39-40; aici şi în continuare, de cîte ori va fi nevoie, voi indica pagina din ediţia amintită).

Singurul care s-a aplecat asupra limbii, înainte de publicarea „Cronicii", avînd ca bază manuscrisul, a fost regretatul profesor clujean **Romulus Todoran**, care publică în CL, nr. 1 (1969), p. 291-303, articolul „Particularităţi dialectale într-un manuscris de la începutul secolului al XIX-lea", pe care îl continuă în CL, nr. 1 (1970), p. 51-62. Nici „Dicţionarul tezaur" al limbii române, DA şi, respectiv, DLR, nu a introdus în bibliografia sa fapte de limbă din „Cronica Banatului", decît doar o dată cu apariţia literei „Ş", din motive lesne de înţeles, volumele anterioare fiind elaborate înainte de anul 1980, la care se mai adaugă şi împrejurarea, deloc favorabilă, că la DLR lucrează trei colective din trei centre ştiinţifice, greu de coordonat şi de pus sub un semn unificator.

În cele ce urmează nu mă voi opri asupra unei categorii anume privitoare la limbă, nici măcar la un singur compartiment al lexicului, căci aceasta ar presupune un demers exhaustiv, o cercetare minuţioasă, aşa încît mă voi limita să stabilesc doar câteva compartimente lexicale, care prezintă importanţă pentru cercetătorii limbii române.

1. DA şi apoi DLR, folosindu-se de bibliografia cercetată, stabilesc, ilustrînd printr-un citat grăitor, vechimea unui cuvînt sau a altuia, în limba română, în fapt prima atestare scrisă. Cine cercetează cu atenţie „Cronica Banatului" va constata că Nicolae Stoica devansează adesea multe alte surse, ştiut fiind că acesta îşi încheie lucrarea la anul 1827. Este vorba, în speţă, de vechimea (sau data folosirii) unor neologisme, preluate de Cronicar din diverse surse, pe care le „traduce", adăugîndu-le termeni populari: „... crai Matiaş (de *apoplexie*: *şlog*, *guta*) cel lăudat, domn milostiv, lumea o lăsă" (122). Neologismul *amnistie* nu este datat în DA, dar citim în Cronică: „Împăratul Iozef *amnestie* (: *graţie*) rebelilor a da făgădui" (161). Evident, *graţie* este o altă formă a actualului *graţiere*, formă tîrzie, pe care DA nu o glosează, înregistrînd doar pe *graţie*: „bunăvoinţă, îndurare, milă".

Alte două neologisme, *custodie* şi *coleg*, sunt atestate pentru prima oară în scrierile lui **C. Aristia**, datate cu trei decenii mai tîrziu decît anul Cronicii: „Craii într-o amară, neagră închisoare, supt *custodia* (: *străjuirea*) taurului...". Mitul labirintului e cunoscut. *Coleg* este explicat de Cronicar prin *soţie*, bineînţeles nu cu sensul îndeobşte cunoscut astăzi, ci prin cel originar: „tovarăş, asociat, prieten"; cf. lat. *socius*. Cuvîntul vechi *sobor* este „tradus" prin *consiliu*, *congres* sau germ. *Landtag*.

2. Cronica lui N. Stoica conţine cuvinte pe care nu le mai întîlnim în alte surse dialectale sau folclorice. Cînd nu e vorba propriu-zis de cuvinte inedite, aflăm în Cronică sensuri neatestate în altă parte. Este cazul lui *pruneică*, „răchie de prună", absent din DA, apoi diverse pasaje din Cronică mi-au dat prilejul să explic cuvinte menţionate de DLR cu „etimologie necunoscută", cum este cazul lui *poiedie*: „năvală, incursiune; mulţime", al lui *urlon* şi al altora.

3. Cronicarul este obsedat de grija ca scrierile sale să fie înţelese de cititori, avîndu-i în vedere, mai ales, pe cei de condiţie socială simplă, aşa încît la tot pasul cuvintele, mai ales cînd este vorba de un termen militar, un neologism în general, sunt însoţite de cuvinte explicative.

Cor, „corp de armată" (cf. germ. *Kor*) este explicat cînd prin *oaste*, cînd prin *armăşie* (156); *cavalerie* prin *călărime*; *codiţiu* (*codice*) prin *pravila legii* (98) ş.a.m.d.

4. Un alt aspect demn de a fi luat în seamă este cel de stilistică. Dau doar un minim de exemple: „... numai un turc tot îi mai întărîta, *vîrzobindu-i* bine, aproape" (273); „... iarăşi 4 baterii a noastre începură *a fulgera* pînă la ameazi..." (279); „oamenii munţii [...], în vînat *purecînd* văile, pădurile umbla" (253) sau „ia piştoalele, trage; iar să ridică. Abia vede că-s cu găitane legate la grumazi. Apoi le-am luat şi le-*am purecat*".

În încheiere, aş mai menţiona că în „Cronica Banatului" vom găsi mărturii inedite de onomastică, atestări ale unor toponime, unele identificabile azi, altele nu, apoi nume de persoană care s-au păstrat sau altele care au dispărut.

Fără îndoială, cine va avea răbdare şi timp va găsi în opera lui Nicolae Stoica de Haţeg, preot, militar, medic militar (felcer), dar mai ales cărturar, o comoară de limbă pe nedrept neluată în seamă sau nu îndestul de cercetată în prezent.

Prof. Dr. Vasile C. Ioniţă

NICOLAE STOICA DE HAŢEG ARHEOLOG

Preocupările arheologice ale lui **Nicolae Stoica de Haţeg** au fost înlesnite de săpăturile făcute în zona Mehadiei, zonă bogată în vestigii antice.

Era firească această activitate deoarece era setos de cultură şi iubitor de carte. Acest lucru rezultă şi din consemnarea pe care o face într-un caiet în care înscrie titlurile cărţilor din biblioteca sa, însemnare căreia i-a dat următorul titlu: *„SPECIFICARE A CĂRŢILOR VECHI ŞI NOI LA 23 MARTIE 1821 APARŢINÂND PROTOPRESBITERULUI MEHADIEI, NICOLAE STOICA DE HAŢEG CÂTE BUCĂŢI DE CĂRŢI SAU VOLUME, CÂT DE MARI, UNDE S-AU TIPĂRIT, TIMPUL ŞI FIECARE CÂT A COSTAT ÎN MONEDA CONVENŢIONALĂ"*.

Din această listă rezultă că biblioteca sa cuprindea 136 de volume şi totaliza 246 cărţi. Multe din acestea erau în 5 sau 10 exemplare, cum ar fi fost de pildă lucrarea lui **Paul Iorgovici**, ***Observaţii de limbă românească***, din care avea 5 exemplare. Am toată convingerea că prezenţa acestor cărţi în mai multe exemplare a fost destinată răspândirii lor în rândul iubitorilor de carte.

Activitatea de arheolog o începe ca simplu observator, lucru ce l-a consemnat şi în ***cronica*** sa: *„Eu fiind aicia născut, multe vechi mari fundamente cu inscripţii dezgropându-se, spărgându-se am văzut; toate plaţăle, şesurile, înlontru şi afară, cum la cea mare baie, pre unde-s acuma ceaste noue lăcaşe, a lui Hercules, la baia ce au fost albă şi neagră la stâmpărarea varului de-acum, plin de fundamente şi Baia s-au chemat, iară peste apa Cernei, aici, pe ceaiă parte, şesu tot, cu Baia Fransuşte, ce le ziceau puceoase, Puteoli s-au chemat. Supt Baia Pucioasa, jos lângă Cerna, altă baie cu case au fost. De-aici mai încoaci, sus pre coasta dealului, unde-s acum morminţii baelor La Comorâşte; de unde mai multe pietri cu inscripţii s-au dezgropat şi în anut 1765 la Baia Mare s-au dus. Acolo la Comorâşte romanii biserica lui Hercules, Esculap cu Higia, cu case preoţeşti ca mânăstiri sfinte au avut, cu morminţii lor. An 1802 eu patra mare, inscripţia cu Mercuriu şi Venera, ce era la Baia Pucioasa lepădată, cu cocia mea la Fântâna Mare aducând-o, masa mi-am făcut-o, pre care vreo zeăce ani prânzuri, gustări şi cina am ţinut. Apoi comandiruender genaralu baron Duca la Baia Mare, la ceăle 12 cabinete mici au zidit-o"*.

Spaţiul de cercetare a lui Nicolae Stoica de Haţeg nu s-a limitat numai la Mehadia şi Băile Herculane, nu se limitează doar la acţiunile de observare, ci execută săpături arheologice la Plugova, Petnic, Sviniţa şi în alte locuri.

Interesantă şi demnă de amintit este descrierea pe care o face cu privire la drumul construit de împăratul Traian în Clisura Dunării, dar mai ales a Tabulei Traiane de a cărei stare jalnică se plânge: *„vreo 3 sau 4 rânduri nu să pot ceti de fumul focurilor... Ceăle 4 rânduri în jos nu se pot ceti de funinginea groasă, împietrită, neagră, careă de la anul lui Hristos 101 până la 1826, de fumul focurilor, trecători, pastori, ce supt ea conăcesc, bucate fierb, frig din jos beteriile funinginea le-a umplut numai deasupra s-au conzervit, unde fumul tare n-au ajuns"*.

Această stare de lucruri îl nelinişteşte şi arată că ar trebui să se cureţe monumentul subliniind posibilitatea stabilirii unor date noi pentru istorie: *„Iară de ar fi cu apă caldă frecată, s-ar spăla şi ce va fi fost scris, pricina sau vreun număr ceva s-ar putea şti, sau de acel Deţebal sau Daţia s-ar afla"*.

În activitatea sa, Nicolae Stoica de Haţeg nu s-a mulţumit doar să observe, să descifreze şi să descrie monumentele găsite în săpături, ci, cunoscându-le importanţa, le-a adunat realizând în casa sa o adevărată colecţie de antichităţi.

Îngrijorat de vârsta înaintată a lui Nicolae Stoica de Haţeg, **Damaschin Bojincă** a propus ca întreaga sa colecţie să fie răscumpărată: *„Pomenita comoară să o aşează la un loc sigur spre veşnica sa pomenire..."*.

Cauzele pierderii acestei colecţii nu trebuiesc atribuite celui care a constituit-o, mai ales dacă ţinem seama că el a decedat la vârsta de 82 de ani.

Dacă ţinem seama de perioada în care şi-a desfăşurat activitatea, nu greşim atunci când îl socotim cel dintâi arheolog şi numismat român, fapt ce ne determină să ne alăturam cuvintelor prin care **Damaschin Bojincă** i-a apreciat activitatea: *„Pentru care faptă adevărată bună şi mult folositoare îi va fi neamul de-a pururi mulţumitoriu şi numele lui va rămâne la neam şi în patrie în veci nemuritoriu"*.

Col. (r.) LIVIU GROZA

Viaţa monahală în Eparhia Caransebeşului

– I –



Conform mărturiilor istoricilor bisericeşti, ştirile privitoare la viaţa bisericească din Banat în primele secole creştine sunt destul de sărace şi uneori chiar confuze. Cu toate acestea, unele descoperiri arheologice, cum ar fi *inelul de aur cu simboluri creştine* de la Băile Herculane, *opaiţele creştine* descoperite în unele localităţi bănăţene (Tibiscum, Sacoşul Turcesc, Lipova, Prisaca, etc.) confirmă existenţa unor comunităţi creştine încă din secolul al IV-lea. [1]

În ceea ce priveşte mărturiile istorice privind viaţa monahală, Banatul ocupă locul al doilea, după Dobrogea. [2] Mănăstirea *Sf. Ioan Botezătorul* de la Morisena (sec. X), Mănăstirea Vărădia (sec. XII), Mănăstirea Ilidia (sec.XII), Mănăstirea Mrăcunea (sec. XIII), în apropiere de Orşova, Mănăstirea *Sf. Gheorghe* din Caransebeş (atestată documentar la 1581), precum şi alte multe aşezări monahale din diferitele locuri ale jud. Caraş-Severin confirmă existenţa unei vieţii călugăreşti bine organizate sub oblăduirea canonică a ierarhilor ortodocşi de la Caransebeş, Vârşeţ, Timişoara şi Mehadia. Aceste centre bisericeşti, care aveau în subordine mai multe sate, în timpul ocupaţiei Banatului de către regii catolici maghiari, se bucurau de un statut aparte, fiind conduse după obiceiul lor străvechi: *«legea românilor»*. [3]

Încă înainte de secolul al IX-lea, la sudul Dunării existau peste 10 episcopii ortodoxe şi centre monahale misionare; acestea aveau rolul de a apăra Ortodoxia provinciilor din sudul şi din vestul Banatului. [4] Putem afirma că primii călugări, primii sihaştri s-au stabilit în părţile Banatului începând cu secolul al VII-lea, datorită marii migraţii a slavilor. Părţile de sud ale Banatului ofereau un loc prielnic de refugiu şi de nevoinţă. Aceştia se nevoiau la început în peşterile de pe malul nordic al Dunării, în zona muntoasă dintre Drobeta-Turnu Severin, Orşova şi Oraviţa. Apoi s-au răspândit pe valea singuratică a râului Cerna, în Munţii Semenicului, ca prin secolele IX-XI să ajungă până în lunca Mureşului, unde au întemeiat o mică sihăstrie, devenind mai târziu Mănăstirea Hodoş-Bodrog.[5]

De-a lungul istoriei, mănăstirile au fost martore multor întâmplări triste din trecutul poporului şi al bisericii, întâmplări cărora le-au supravieţuit cu „haină" săracă din bârne şi nuiele, rămânând singure şi izolate. Evlavia creştinească a românilor le-a căutat şi le-a menţinut. Năvălitorii le-au jefuit dar nu le-au distrus, până ce cotropitorii ni le au luat una câte una, dându-le altora, în convingerea că, luându-ne Casa (Biserica), ne vor lua şi pe Dumnezeu. [6]

Cu toate vitregiile vremii, mănăstirile din Banat au atras numeroşi călugări veniţi din celelalte provincii româneşti, după cum destui călugări originari din Banat au plecat peste munţii care nu i-au despărţit niciodată pe fraţi, aşa cum a fost un anume Teodosie, *«de neam din Caransebeş»*, ajuns în 1759 arhimandrit la mănăstirea olteană Strehaia. [7] Călugării din diferite provincii româneşti veniţi sau plecaţi de pe plaiurile bănăţene, cartea bisericească tipărită la Râmnic, Târgovişte, Bălgrad (Alba-Iulia), care s-a răspândit în toate ţinuturile locuite de români, sunt o dovadă a simţământului de unitate a tuturor românilor de pe ambii versanţi ai Carpaţilor.[8]

Avându-se în vedere faptul că mănăstirile au constituit nu numai semnul dăinuirii neamului românesc, ci şi oaze de spiritualitate creştină ortodoxă, atunci când împrejurările au fost prielnice, credincioşii, călugării şi ierarhii au căutat ca pe cele distruse şi părăsite să le reactiveze, au ridicat altele noi sau sunt în curs de construire, aşa încât astăzi găsim o salbă de aşezăminte monahale dornice să continue tradiţiile din vechime. [9]

Făcând o sinteză a activităţii vieţii monahale pe pământ românesc de-a lungul veacurilor, aceasta s-a concretizat pe mai multe planuri: [10]

1. Teologic: mănăstirile au fost adevărate turnuri ale ortodoxiei, bastioane pentru apărarea dreptei credinţe, păstrând şi transmiţând operele sfinţilor părinţi;

2. Spiritual şi misionar: mănăstirile au oferit bisericii şi poporului nenumăraţi asceţi şi sfinţi, oameni de rugăciune, care au ajutat pe credincioşii din lume prin rugăciunile şi sfaturile lor;

3. Social-caritativ: mănăstirile, conform vocaţiei prescrise în regulile monahale, au fost fortăreţe de mântuire — alături de care s-au construit spitale, centre de asistenţă socială şi de educaţie, alinând necazurile şi suferinţele oamenilor în duhul unei lucrări sfinţitoare — şi izvoare de valori materiale şi spirituale;

4. Cultural: mănăstirile au fost şi rămân adevărate *universităţi* culturale. Călugării, datorită prescripţiilor care îi angajau să studieze Sf. Scriptură şi operele Sf. Părinţi, au cultivat geniul creativităţii spirituale şi artistice, concretizată în miniaturi, manuscrise, picturi, sculpturi, opere de artă care au îmbogăţit patrimoniul comun al umanităţii;

5. Ecumenic: mănăstirile constituie locuri privilegiate pentru întâlniri şi vizite ecumenice. Servesc astfel cauza apropierii între creştini şi realizarea unităţii, bazată pe întoarcerea la spiritualitatea comună a unităţii creştine şi umane, aşa cum au făcut mari predecesori: Antonie, Pahomie, Vasile cel Mare, Benedict de Nursia, Ioan Casian etc.

Concluzionăm această sintetică incursiune în istoria monahismului românesc pe plaiurile bănăţene cu cuvintele părintelui **Teofil Părăianu**, duhovnic al mănăstirii Brâncoveanu, jud. Braşov, care în cadrul unui interviu despre rolul monahului în ziua de astăzi, a spus: *„Călugării sunt chemaţi să mărturisească pe Domnul Iisus Hristos înaintea oamenilor, cu cuvântul şi exemplul vieţii lor, să înainteze pe drumul desăvârşirii religios-morale şi să ajute pe oameni pe drumul mântuirii. Prima lor datorie este să se roage neîncetat lui Dumnezeu, lăudându-L, mulţumindu-I şi cerând milă, pace şi iertare pentru oameni. Înaintea Bisericii au datoria şi onoarea de a apăra credinţa ortodoxă, de a păstra integral rânduiala sfintelor slujbe, mai ales a Sf. Liturghii. Înaintea lumii şi a oamenilor călugării au datoria de a ruga neîncetat pe Dumnezeu pentru mântuirea lor şi de a da un cuvânt de îndrumare şi consolare duhovnicească, cum zice cuvântul lui Dumnezeu:* ***«Întăriţi, întăriţi pe poporul Meu»"***.

Arhim. Visarion Joantă, Exarh

[1] Cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Vol. 2, Bucureşti 1981, p. 178.

[2] Cf. Ieromonah Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie românească*, Bucureşti, 1982, p. 286.

[3] Cf. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 178-179.

[4] Cf: Ieromonah Ioanichie Bălan, *op. cit.*, p. 287

[5] *Idem.*

[6] Nicolae Corneanu, *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Caransebeţ, 1940, p. I.

[7] Ştefan Meteş, *Mănăstirile româneşti din Transilvania şi Ungaria*, Sibiu, 1936, p. 91.

[8] Prot. Ioan B Mureşianu, *Mănăstirile din Banat*, Timişoara, 1976, p. 6 – 7.

[9] Cf. Î.P.S. Dr. Nicolae Corneanu în *prefaţa* semnată la cartea părintelui Ion Mureşianu, *Mănăstirile din Banat*, Timişoara, 1976, p. 7.

[10] Ioanichie Bălan, *Volti e parole del deserto rumeno*, Ed. Qiqajon, Bose, 1994, p. 33-50.

PE URMELE MÂNTUITORULUI ÎN ȚARA SFÂNTĂ

- IX -

PROCESIUNI ORTODOXE LA LOCURILE SFINTE — Locurile Sfinte sunt marcate de diverse procesiuni religioase, toate legate de viața şi activitatea Mântuitorului nostru Iisus Hristos pe pământ.

Cea mai impunătoare şi încărcată de putere supranaturală este procesiunea în legătură cu „SFÂNTA LUMINĂ" de la Mormântul Domnului. Începutul acestei procesiuni este pregătit după Slujba Prohodului ce se face în seara de Vinerea Mare (a Patimilor), în Biserica Sfântului Mormânt, de la orele 19 până la orele 3 după miezul nopții, spre Sâmbăta Mare. După terminarea „prohodului" se continuă cu slujba Utreniei. După slujba Utreniei se adună câte un delegat din partea fiecărei Biserici oficiale (ortodoxă, catolică, armeană şi coptă) şi, asistați de poliție, se controlează interiorul Sfântului Mormânt să nu fie vreo sursă de foc. Apoi se sting toate cele aproape 80 de candele din interior şi se sigilează ambele uşi ale Sfântului Mormânt cu sigilii de ceară şi pânză albă. Din clipa aceasta nu se mai poate intra în Sfântul Mormânt până în seara Sâmbetei Mari, după ce se aprinde SFÂNTA LUMINĂ. În timp ce pelerinii şi clericii se retrag, poliția stă de gardă la uşa Sfântului Mormânt o zi şi o noapte.

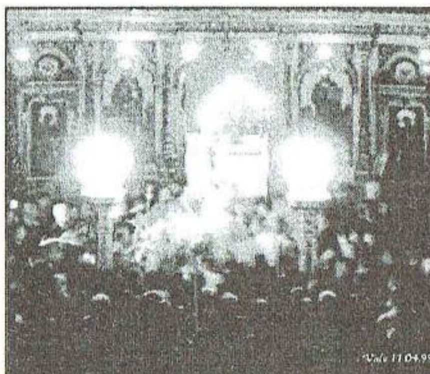
Despre felul cum vine Sfânta Lumină în mod supranatural, redăm în cele ce urmează din lucrarea *„MĂRTURII ROMÂNEŞTI LA LOCURILE SFINTE"*, de Ieromonah IOANICHIE BĂLAN, publicată în Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor (1986), pag. 261–264:

Sfânta Lumină

Venirea Sfintei Lumini în mod suprafiresc la Mormântul Domnului este o minune dumnezeiască necuprinsă de mintea noastră, care se repetă din an în an, în Sâmbăta Mare, de aproape 20 de veacuri. Este cea mai mare minune în zilele noastre văzută atât de credincioşi, cât şi de necredincioşi. Este minunea care uimeşte toată mintea şi dovedeşte oamenilor până la sfârşitul veacurilor că Hristos, lumina lumii şi Mântuitorul sufletelor noastre, a înviat din morți a treia zi, dăruind tuturor viață veşnică.

Despre felul cum se săvârşeşte această minune a aprinderii sau, mai corect spus, a venirii Sfintei Lumini pe Mormântul Domnului, s-a scris prea puțin. Nici în zilele noastre nu se vorbeşte cât s-ar cuveni despre această negrăită minune. Poate tocmai pentru că este o minune publică, văzută de toți şi verificată, asupra căreia ortodocşii nu au nici o îndoială! Sau, poate, pentru a nu crea discuții şi controverse omeneşti inutile asupra acestei sfinte minuni Biserica Ortodoxă din Ierusalim nu acceptă nici un fel de publicitate zgomotoasă, nici discuții şi scrieri polemice despre Sfânta Lumină. Cine crede în Hristos şi voieşte să vadă o mare minune a zilelor noastre, cine doreşte să se întărească mai mult în dreapta credință, să meargă la Mormântul Domnului de Sfintele Paşti şi va vedea minune negrăită.

Şi acum să relatăm pe scurt cum se aprinde Sfânta Lumină la Sfântul



Mormânt. Sfânta Lumină se aprinde pe Mormântul Domnului nostru Iisus Hristos în Sâmbăta Mare, ziua, între orele 12^{30}–13^{30}, în timpul Vecerniei Mari. Se ştie că, de-a lungul secolelor, Sfânta Lumină nu se aprinde decât numai la ortodocşi, ca o dovadă incontestabilă că numai ei păstrează dreapta credință apostolică. Este cea mai puternică dovadă care mărturiseşte că Ortodoxia este credința cea adevărată.

Am amintit că Sfântul Mormânt este controlat încă din noaptea Vinerii Mari, după prohod, de către câțiva polițişti civili necreştini — un arab, un turc şi o persoană din partea statului Israel. Ei verifică toate obiectele din interior să nu aibă vreo sursă de foc, verifică lespedea Sfântului Mormânt şi controlează corporal pe arhiereul grec care presară vată pe Mormântul Domnului. Apoi se sting toate luminile şi se pecetluieşte uşa Sfântului Mormânt cu două mari peceți, benzi de pânză albă cu ceară şi sigilii la capete, în formă de X. Gardienii rămân de pază la uşa Mormântului până când se aprinde Sfânta Lumină.

Procesiunea pentru Vecernia Sâmbetei Mari se formează la sediul Patriarhiei Ortodoxe. Toți slujitorii se îmbracă în odăjdii albe. La Paştele anului 1974 au slujit: patriarhul Benedict, 16 mitropoliți şi episcopi, 182 de preoți, 42 de diaconi, cu zeci de ipodiaconi şi anagnoşti, înconjurați de zeci de mii de pelerini din toată lumea creştină. La ora 9 dimineața procesiunea se porneşte spre Biserica Sfântului Mormânt; înainte merg patru „dragomani", civili greci, în ținută specială, cu toiege metalice în mâini, pentru a anunța începerea procesiunii; apoi urmează doi diaconi care duc pe mâini Sfânta Cruce care are în ea lemn din Crucea Mântuitorului. Apoi urmează cortegiul sutelor de slujitori, care străbate culoarul viu al miilor de închinători, ce umplu toate ulițele, curtea, biserica, galeriile.

În biserică, slujitorii, în frunte cu patriarhul, se opresc în fața Sfântului Mormânt pecetluit. Apoi înconjoară de trei ori Sfântul Mormânt pe partea dreaptă, în sunetul clopotelor, cântând „Învierea Ta, Hristoase, Mântuitorule, îngerii o laudă în ceruri şi pe noi, pe pământ, ne învredniceşte cu inimă curată să Te slăvim". La a treia ocolire se cântă imnul vecerniei de la vohod „Lumină lină a sfintei slave". Apoi patriarhul cu toți slujitorii se retrag în altarul bisericii ortodoxe de vizavi şi stau în aşteptare. Între timp,

⇨

vin diferiţi delegaţi oficiali, autorităţi locale şi bisericeşti armene, catolice şi copte. Miile de credincioşi stau cu felinarele speciale în mâini să ducă acasă, în ţara lor, Sfânta lumină. Cei mai mulţi, însă, ţin în mâini câte un mănunchi de 33 de lumânări albe, legate între ele, pe care este imprimată icoana Învierii Domnului, ca să le aprindă la vreme. Acest mănunchi simbolizează numărul anilor pe care i-a trăit Mântuitorul pe pământ. Se face o tăcere mormântală! Fiecare se roagă, fiecare aşteaptă cu emoţie Lumina divină, fiecare stă concentrat în sine însuşi, cuprins de fiorul tainic al minunii.

Pe la orele 11^{30} vin de la Betleem câteva sute de arabi ortodocşi să ia Sfânta Lumină. Ei sunt foarte evlavioşi, dar şi fanatici în acelaşi timp. Înconjoară Sfântul Mormânt, se roagă tare cu mâinile în sus, se urcă unii pe umerii altora, se agaţă de pereţii baldachinului Sfântului Mormânt, de jur-împrejur, ca albinele pe fagur, şi ridică mâinile, cerând Sfânta Lumină: „Doamne, trimite-ne din cer Lumina!".

În jurul orei 12, în timp ce preoţii stau la vohod de la altarul Bisericii Învierii până la Sfântul Mormânt, patriarhul se dezbracă de omofor, de sacos şi de mitră, şi rămâne numai în stihar alb, cu epitrahil, mânecuţe şi brâu. Apoi este condus de doi diaconi şi de eclesiarhul bisericii în faţa Sfântului Mormânt. Aici, mai întâi este controlat peste tot de poliţişti necreştini, în prezenţa reprezentanţilor oficiali armeni, catolici şi copţi, să nu aibă vreo sursă de foc. Apoi patriarhul desigilează uşa Sfântului Mormânt, prin ruperea peceţilor şi intră în prima încăpere, numită „Capela îngerului", însoţit, după tradiţie, de un arab musulman. Diaconii şi eclesiarhul rămân afară, la uşă. Ceara de la cele patru sigilii se adună într-o cupă de argint şi se duce la altar, unde se păstrează până la Paştele anului următor.

Patriarhul intră apoi în a doua încăpere şi îngenunchează în faţa lespezii Sfântului Mormânt, iar musulmanul rămâne în Capela îngerului şi supraveghează. Se sting toate lumânările, candelele, luminile. În biserică se face o mare tăcere. Emoţia minunii cuprinde pe toţi. Numai arabii agăţaţi deasupra fac mereu semne de implorare a Sfintei Lumini. Se zice că dacă nu vin arabii să se roage întârzie venirea Sfintei Lumini. Toţi se roagă, strigând: „Doamne, dă-ne Lumina!", „Să vină Lumina!", „Trimite-ne din cer Lumina!"...

După 15–20 de minute de fierbinte rugăciune, toată lumea din biserică observă o lumină puternică, ca o scânteie luminoasă de fulger coborând în zigzag prin cupola mare a Bisericii. În mulţime se aud glasuri de emoţie în toate limbile. Scânteia dumnezeiască coboară deasupra Capelei Sfântului Mormânt, ca un glob de lumină ce se sfărâmă în mici bucăţi. Apoi intră înăuntru ca o subţire rază de foc, coboară pe lespedea Mormântului şi aprinde vata presărată deasupra. Deja vata şi lespedea se încarcă de o rouă divină, în timpul rugăciunii. În această clipă Sfânta Lumină a venit! Minunea s-a săvârşit! Mulţimile aşteaptă cu nerăbdare Sfânta Lumină, cu mâinile întinse. Frunţile şi obrajii tuturor sunt transpirate de emoţia minunii! O mare bucurie şi trezire spirituală se săvârşeşte în inimile şi conştiinţele tuturor.

Patriarhul adună cu mâinile vata aprinsă de o flacără galben-verzuie, care timp de câteva minute nu arde. Apoi pune vata aprinsă în două cupe de aur cu găuri şi iese în Capela îngerului. Aici aprinde două buchete mari de câte 33 de lumânări, în prezenţa musulmanului, iar cupele aprinse le dă, pe două ferestre mici, afară, la cei doi diaconi ortodocşi. Aceştia duc o cupă la Sfântul Altar, iar a doua la biserica Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena de la Patriarhie. Apoi patriarhul iese în faţa Sfântului Mormânt cu cele două făclii aprinse şi strigă de trei ori: „Veniţi de luaţi lumină!".

Minunea se continuă. În clipa când patriarhul iese din Sfântul Mormânt, se aprind singure cele 6 candele ale ortodocşilor de deasupra, o parte de lumânări din sfeşnice şi candelele din Altarul Bisericii Mari, sub privirile uimite ale tuturor. Apoi, doi diaconi iau pe patriarh şi îl duc în Sfântul Altar. În cel mult 3 minute, toţi credincioşii adunaţi aprind felinarele şi buchetele de câte 33 de lumânări. Biserica este parcă o flacără vie. Mulţi se ating de flacără cu faţa, cu mâinile, cu hainele, pentru binecuvântare, fără a se arde. Abia după câteva minute flacăra arde în mod normal. Tot acum iau Sfânta Lumină de la patriarh catolicii, armenii şi copţii şi o duc în altarele lor, unde o păstrează tot anul. La urmă, patriarhul ţine o scurtă predică de mulţumită Mântuitorului şi de întărire a credinţei ortodoxe. Timp de două ore se scurg zeci de mii de pelerini prin faţa Sfântului Mormânt, cu Sfânta Lumină în mâini şi cu căldura credinţei în inimi. La orele 3 după amiaza Vecernia şi procesiunea Sfintei Lumini ia sfârşit. Pelerinii se întorc la gazdele lor, cu feţele luminate şi cu făclii aprinse, zicând fiecare în limba sa: „Slavă Ţie, Mântuitorule, pentru această negrăită minune!"

Pr. vicar DIMITRIE GRAMA

— BIBLIOGRAFIE —

În toate articolele noastre publicate în revista „***Foaia Diecezană***" în serial, începând cu nr. 1/1999 şi până acum, sub titlul „*PE URMELE MÂNTUITORULUI ÎN ŢARA SFÂNTĂ*", am folosit următoarea bibliografie:

1) *BIBLIA* sau *SFÂNTA SCRIPTURĂ*, ed. Sf. Sinod, 1988.

2) *GHIDUL locurilor biblice şi a Monumentelor creştine din Ţara Sfântă* (în manuscris) — 1977 — de Î.P.S. Dr. VASILE COSTIN, Arhiepiscop de Târgovişte, fost Reprezentant al Patriarhiei Ortodoxe Române la Locurile Sfinte şi Superiorul Aşezămintelor Româneşti de la Ierusalim.

3) „*MĂRTURII ROMÂNEŞTI LA LOCURILE SFINTE*", de Ieromonah IOANICHIE BĂLAN, Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor (1986).

4) Revista ***B.O.R.***, nr. 5–6/1975.

5) *HARTA ŢĂRII SFINTE pentru pelerini*, cu denumirea localităţilor din vremea Mântuitorului nostru Iisus Hristos (reimprimată în Nazaret, 1977).

6) *Însemnări personale* cu prilejul vizitării Locurilor Sfinte de către subsemnatul în anul 1979.

Remedii naturiste

- III -

Continuăm seria de articole pe teme privind „*Remedii naturiste*“, întrucât considerăm că aceste informații au fost primite cu interes de către cititorii revistei „*Foaia Diecezană*“, ele constituind un îndreptar în conduita prevenirii și, de ce nu, a tratării unor maladii cauzate de carențe alimentare, mai ales în privința sărurilor minerale și a vitaminelor ca principali biocatalizatori ai tuturor reacțiilor biochimice la care organismul uman apelează.

Vom face referiri în continuare la celelalte vitamine, și nu numai, la care apelăm în viața noastră cotidiană, astfel:

COLINA — controlează depunerile de colesterol, ajută la transmiterea impulsurilor nervoase, cu precădere a celor implicate în procesul memoriei. Controlează buna funcționare a ficatului, contribuind la eliminarea toxinelor din organism. Are efect calmant și adjuvant în tratamentul multor boli ale sistemului nervos. O putem obține din gălbenușul de ou, creier, inimă, ficat, legume cu frunze verzi, drojdie și germeni de grâu.

Vit. D — controlează metabolizarea (folosirea) optimă a calciului și fosforului la nivelul țesutului osos și muscular, inclusiv în menținerea unei dentiții sănătoase. Alături de vitaminele A și C acționează preventiv în cazul răcelilor, în tratamentul conjunctivitelor și în buna asimilare a celorlalte vitamine în organism. O putem procura consumând untură de pește, sardine, heringi, somoni, ton, lapte și produse lactate proaspete.

Vit. E — previne îmbătrânirea celulelor, furnizează cantități sporite de oxigen la nivelul tuturor structurilor umane, protejează plămânii împotriva aerului poluat, previne formarea cheagurilor de sânge și chiar ajută la dizolvarea lor, preîntâmpinând atacurile de inimă și cele cerebrale (ischemia), atenuează starea de oboseală, accelerează vindecarea arsurilor, are efect diuretic și hipotensiv, micșorează incidența cârceilor și a crampelor musculare. Ca surse naturale apelăm la: germeni de grâu, soia, uleiuri vegetale, nuci, varză de Bruxelles, verdețuri, spanac, ouă.

Vit. F — preîntâmpină formarea depunerilor de colesterol la nivelul vaselor sanguine, asigură sănătatea pielii, a părului și a unghiilor, stimulează secrețiile glandulare, dirijează disponibilizarea calciului din depozite (oase) către celule, previne afecțiunile cardiace, stimulează preponderent arderea grăsimilor saturate contribuind astfel la prevenirea obezității și implicit la scăderea în greutate corporală. O procurăm din uleiuri vegetale, germeni de grâu, semințe de in, floarea soarelui, nuci, migdale, șofran și alune.

Acidul FOLIC — oferă protecție împotriva paraziților intestinali și a toxinelor alimentare, dă pielii un aspect sănătos, catifelat, are efecte analgezice (alină durerile), preîntâmpină deficiențele de naștere, mărește secreția lactată și are rol antianemic. Ca surse naturale, îl putem procura din legume cu frunze de culoare verde închis, morcovi, drojdie, ficat, gălbenuș de ou, pepene galben, caise, dovleac, fasole verde și făină de secară integrală sau neagră.

Vit. PP (nicotinamidă sau **acid nicotic)** — contribuie la menținerea integrității anatomice și funcționale a tractului digestiv, prevenind astfel tulburările gastrointestinale (indigestia, colici, constipația, diareea), ajută și previne migrenele, contribuie la integritatea pielii și a producțiunilor sale (păr și unghii), intensifică circulația sanguină. În plus, are proprietăți energizante asigurând o bună digestie alimentară și mai ales absorbția nutrimentelor în sânge, atenuează respirația rău mirositoare, reduce nivelul de colesterol. O procurăm consumând ficat, carne slabă, rinichi, carne albă de pasăre, pește, produse din grâu integral, drojdie, ouă, alune prăjite, curmale, smochine și prune.

Vit. P — protejează distrugerea vit. C prin oxidare, crește rezistența vaselor capilare, mărește rezistența la infecții, protejează gingiile, este un bun adjuvant în tratamentul edemelor și mai ales a amețelilor datorate afecțiunii urechii interne. Surse naturale: partea albă a cojii și miezul citricelor (lămâi, portocale, grapefruit), caise, hrișcă, mure, cireșe, măcieșe.

Vit. U — este foarte puțin cunoscută. Se pare că deține un rol important în vindecarea ulcerului gastric. O procurăm din varză crudă.

Acestor vitamine li se adaugă multe altele (vit. B_5, APAB, vit. T etc.), a căror acțiuni de prevenție sau ca remedii naturiste sunt în curs de cercetare; vom reveni asupra lor la timpul potrivit.

Vă mai oferim câteva sfaturi referitoare la:

— Vitamine pentru o piele sănătoasă

Pielea reprezintă o structură anatomică cu o mare capacitate de regenerare (ceea ce explică faptul că un organism uman în decursul unei vieți de 70 de ani pierde din piele circa 16 Kg). Iată de ce se impune o nutriție corectă din care să nu lipsească vitaminele și unele săruri minerale. Zilnic trebuie să ne asigurăm cu o rație de 55-65 g proteine, să bem 8 pahare de apă (2 l) pe zi, să consumăm lactate, evitând pe cât posibil ciocolata, fructele uscate, alimentele prăjite în grăsime, băuturile pe bază de cola, cafeaua, alcoolul, țigările, cantitățile excesive de sare; înlocuiți zahărul rafinat cu mierea de albine. Ca supliment putem folosi multivitaminele sau multimineralele (câte o tabletă după fiecare masă), vit. B complex (o tabletă pe zi), vit. C (după fiecare masă câte o tabletă) — aceasta previne acneea, accelerează vindecarea rănilor, procesul de cicatrizare și protejează vasele sanguine.

— Vitamine pentru un păr sănătos

Nutriția eficientă joacă un rol important în menținerea supleței și strălucirii podoabei capilare. Spre deosebire de piele, părul nu are capacitatea de a se autoreface. Avem însă posibilitatea să asigurăm creșterea unui păr nou, mai sănătos. În consecință, dieta zilnică trebuie să cuprindă: drojdie, pește, germeni de grâu, ficat, deoarece vitaminele și multimineralele conținute în aceste alimente asigură și un bun masaj al pielii capului. Putem completa aceste alimente cu câte o tabletă de multivitamine și multiminerale, vit. B complex la care se adaugă o întreținere corectă a podoabei capilare.

— Vitamine pentru mâini și picioare

Este cunoscut faptul că mâinile sunt supuse zilnic unor eforturi și neplăceri (contactul cu detergenți, apă rece și vremea). Unghiile necesită și ele îngrijiri speciale, motiv pentru care se impune a consuma alimente bogate în sulf, spre exemplu gălbenușul de ou, sau suplimentarea rației alimentare prin adaos de multivitamine și multiminerale, câte o tabletă pe zi.

Prof. biologi *Eugenia Mocanu* și *Ioan Tocuț*

DIN VIAȚA EPARHIEI

✦ Începând cu **1 ian. 2001** director al *Institutului Ecumenic de la Bossey* (Elveția) este preotul profesor ***Ioan Sauca***, fiu al Eparhiei Caransebeșului. Preotul Ioan Sauca este primul român și al doilea ortodox — după teologul grec Nicos Nissiotis (1965–1974) — care ocupă un post de o asemenea importanță la acest institut ce funcționează sub auspiciile *Consiliului Ecumenic al Bisericilor* cu sediul la Geneva.

✦ În organizarea Bibliotecii Județene „*Paul Iorgovici*“, Primăriei, Consiliului local și Liceului Teoretic Mehadia, în data de 1 martie a.c., în localitatea sus amintită s-a desfășurat simpozionul dedicat marelui cărturar bănățean ***Nicolae Stoica de Hațeg***, de la a cărui naștere s-au împlinit 250 de ani.

În debutul acestei manifestări culturale, în biserica din localitate, Prea Sfinția Sa Dr. Laurențiu Streza, Episcopul Caransebeșului, împreună cu protopopul Băilor Herculane, părintele Nicolae Pereș și parohul bisericii, părintele Constantin Grozăvescu, a oficiat o slujbă de pomenire a vrednicului protopop de Mehadia: Nicolae Stoica de Hațeg.

Comunicările, care au vizat viața și activitatea cultural-istorică a lui Nicolae Stoica de Hațeg, au fost susținute de distinși **invitați**: *Prea Sfințitul Episcop Dr. Laurențiu Streza* (Caransebeș), *Pr. Nicolae Pereș* (Băile Herculane), *Liviu Groza* — colonel în rezervă și cercetător (Caransebeș), *Dr. Vasile C. Ioniță* — cercetător, *Dr. Dana Bălănescu* — cercetător, *Georgel Chiriac* — profesor bibliotecar (Reșița) și alții.

✦ Vineri, **2 martie 2001**, la Biserica Romano-Catolică din Caransebeș s-a sărbătorit *Ziua Mondială de Rugăciune a Femeilor*, zi celebrată anual, din 1960, de femei aparținând diferitelor organizații și asociații bisericești din întreaga lume.

Pentru prima dată, această zi a fost marcată în Caransebeș de o ceremonie religioasă ecumenică la care au participat câteva reprezentante ale *Societății Femeilor Ortodoxe* din municipiu, alături de *Femeile romano-catolice* îndrumate de sora franciscană Magdalena. Ceremonia a fost condusă de părintele catolic Martin Neagu, invitat din partea Bisericii ortodoxe fiind părintele protopop Liviu Drăgan.

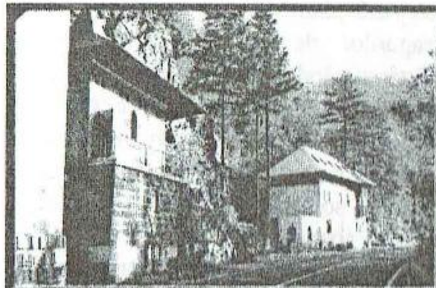
Motto-ul acestei acțiuni ecumenice a fost: *cunoaștere – rugăciune – lucrare*, mesajul religios în acest an fiind transmis din Samoa, o mică insulă din Oceanul Pacific.

În anul 2002, *Ziua Mondială de Rugăciune a Femeilor* va fi organizată de **România**, astfel încât, în prima vineri din luna martie 2002, femeile din lumea întreagă se vor ruga împreună cu noi și pentru noi.

✦ Sala festivă a Seminarului Teologic-Liceal „*Ioan Popasu*“ din Caransebeș a găzduit, în data de **6 martie**, festivitatea închinată comemorării centenarului nașterii patriarhului **Justinian Marina**. Părintele profesor Pavel Marcu a susținut o conferință despre patriarhul Justinian. A urmat un spectacol la care a participat corul seminarului, fanfara Casei de cultură și un grup de tineri violoniști. Spectacolul a fost încununat de cuvântarea Prea Sfinției Sale Dr. Laurențiu al Caransebeș, care a evocat providențialitatea patriarhului Justinian pentru vremurile în care a păstorit.

✦ La data de **16 martie**, în Sala festivă a seminarului, a avut loc lansarea cărții *Originea, unitatea și universalitatea religiei*, a regretatului **Arhid. prof. Cornel Olariu**. Au cuvântat Pr. prof. Viorel Râncu (prezentarea cărții), Pr. prof. univ. dr. Sorin Cosma, care au elogiat personalitatea culturală și didactică a autorului, iar Prea Sfințitul Dr. Laurențiu Streza al Caransebeșului a scos în evidență viața de luptător a profesorului Olariu. A participat familia distinsului profesor, invitați și oameni care l-au cunoscut, iar corul catedralei episcopale din Caransebeș a susținut un mic concert de piese religioase în memoria celui trecut în veșnicie.

✦ Duminică, **18 martie**, Prea Sfinția Sa Dr. Laurențiu Streza a oficiat la Mănăstirea *Piatra Scrisă*



slujba de punere a temeliei unei noi biserici. Aceasta se va ridica în imediata apropiere a mănăstirii, pe un loc mai înalt, ferit de agitația străzii și de eventualele pericole ce țin de apropierea de albia râului Timiș.

✦ În perioada **19-23 martie**, în săptămâna a treia din Sfântul Post al Paștilor la Grupul Școlar Oțelu-Roșu s-au ținut o serie de conferințe cu caracter religios având ca titlu „***Convorbiri duhovnicești***“, la care au participat atât cadrele didactice și elevii, cât și numeroși creștini din oraș. La aceste conferințe au fost invitați părinți profesori și duhovnici care ⇨

au prezentat anumite teme de actualitate şi au răspuns la întrebările puse de cei prezenţi. Astfel:

• **Luni**, 19 martie, Pr. Prof. Drd. Constantin Bertea a ţinut o prelegere având ca temă *„Viaţa spirituală şi duhovnicul"*, în care a prezentat rolul şi importanţa duhovnicului în societate.

• **Marţi,** 20 martie, Pr. Prof. Petru Pantiş şi d-na prof. Ghiorghioni, director adjunct al şcolii, au susţinut o cuvântare cu tema: *„Tinerii şi sexualitatea".*

• **Miercuri**, 21 martie, Pr. Prof. Teodor Dănuţ Coste şi Pr. Prof. Drd. Ovidiu Sava au ţinut o conferinţă despre *Euharistie şi prezenţa lui Hristos în viaţa noastră.*

• **Joi,** 22 martie, Arhim. Prof. Visarion Joantă a vorbit despre *„Cinstirea Sfintei Cruci"*, iar Ierom. Hristofor Bucur a prezentat diferite aspecte legate de *viaţa monahală.*

• **Vineri,** 23 martie, d-nul prof. Daniel Aron Alic, secretarul eparhial, a vorbit despre *muzica şi limbajul actual privite din perspectivă creştină.*

Aceste conferinţe duhovniceşti s-au arătat a fi un început bun pentru formarea unei culturi teologice şi a unor concepte de viaţă creştină!



ACTUALITATEA CREŞTINĂ

✦ La **30 ian. 2001**, la Palatului Patriarhiei din Bucureşti, a fost lansat, cu binecuvântarea P.F. Părinte Teoctist Arăpaşu, primul ***site pe Internet*** *al Bisericii Ortodoxe Române*. Site-ul poate fi accesat la **adresa www.crestinism-ortodox.ro** şi conţine 12 capitole: *Viaţa religioasă în România, Calendarul creştin ortodox, Învăţătura ortodoxă, Istoricul creştinismului, Sfânta Scriptură sau Biblia, Ştiinţa învăţăturii patristice, Formarea poporului creştin ortodox, Mănăstiri şi sihăstrii ortodoxe, Vieţile sfinţilor români şi de alte neamuri legaţi de Biserica Ortodoxă Română, Biserica Ortodoxă şi fiii ei, Teologia părintelui Dumitru Stăniloae.*

✦ La **30 ianuarie** a avut loc instalarea oficială a noului *episcop al Eparhiei Reformate a Ardealului*, ***Dr. Papp Geza***. Acesta urmează domnului Kalman Csiha, în prezent pensionar.

✦ Între **19–22 februarie**, la Palatul Patriarhiei Române din Bucureşti, s-au desfăşurat *lucrările Sfântului Sinod* şi *ale Adunării Naţionale Bisericeşti*, care a analizat activitatea Bisericii Ortodoxe Române în anul 2000.

În **21 februarie** s-a întrunit *Colegiul Electoral Bisericesc* pentru alegerea ierarhului titular în scaunul vacant de **Arhiepiscop de Tomis**. A fost ales ***Prea Sfinţitul Teodosie Petrescu Snagoveanul***, episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor.

A mai fost ales un al doilea **episcop vicar la Arhiepiscopia Timişoarei**, ***Prea Cuviosul Dr. Daniil Stoenescu***, cu titlul de *Daniil Partoşanul*, având în responsabilitate asistenţa religioasă a românilor din Episcopia Ortodoxă Română de Vârşeţ. A slujit între anii 1986–1996 ca preot duhovnic la mănăstirea Prislop (Silvaşul de Sus — Hunedoara), iar de la această din urmă dată a slujit ca preot la biserica monument istoric de la Densuş.

Tot la acest Sfânt Sinod s-a aprobat retragerea din scaun a *Î.P.S. Victorin Ursache* şi s-a desemnat ca **locţiitor** pentru **Arhiepiscopia Ortodoxă Română din America şi Canada** a ***Î.P.S. Teofan Savu, Mitropolitul Olteniei.***

Miercuri, **21 februarie**, forurile supreme de conducere ale B.O.R. s-au întrunit în sesiune solemnă pentru a sărbători centenarul naşterii lui ***Justinian Marina,*** Patriarh al României între anii 1948–1977. Au participat şi personalităţi ale vieţii publice româneşti, iar Î.P.S. Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului a prezentat o conferinţă despre personalitatea patriarhului Justinian. În ziua următoare, joi, P.F. Părinte Teoctist şi mambrii Sfântului Sinod au oficiat Sfânta Liturghie şi slujba parastasului pentru pomenirea patriarhului Justinian, în biserica mănăstirii *Radu Vodă* din Bucureşti, locul de veşnică odihnă a celui pomenit.

✦ Sfântul Sinod a aprobat tipărirea **Bibliei — ediţie jubiliară a Sfântului Sinod** — în versiune revizuită, redactată şi comentată de ***Î.P.S. Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului.***

✦ Bisericile din România au salutat decizia Parlamentului României, care la **6 februarie** a adoptat ***Convenţia Europeană*** care *interzice clonarea fiinţelor umane.*

✦ ***Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea*** va vizita **Siria** la începutul lunii mai, în cadrul pelerinajului pe care-l face pe urmele Sfântului Apostol Pavel. Papa va călători şi în **Ucraina** în perioada **23–27 iunie**, în ciuda opoziţiei unor cercuri ortodoxe de acolo.

• Dreptatea a fost restabilită !

După doi ani şi şase luni de acţiuni în instanţa de judecată civilă, susţinute de ne mai auzite şi suburbane strigăte şi batjocuri din partea **fostului** protopop, azi **fost** preot, Ioan Nicola, îndreptate împotriva Bisericii Ortodoxe, instituţie pentru care a jurat, la hirotonie, că o va sluji şi nu o va întina şi nici nu va apostazia, lepădându-se de Biserica în care s-a născut, **Curtea Supremă de Justiţie – Secţia Civilă,** în Dosarul nr. 40 /2000, prin *Decizia Nr. 3070*, din 3 octombrie 2000, *restabileşte dreptatea* pronunţată de **Judecătoria Caransebeş,** prin *Sentinţa civilă Nr. 2720* din 6 octombrie 1998, şi înlătură „imixtiunile" în problemele bisericeşti.

Decizia Nr. 3070 a Curţii Supreme — a cărei motivaţie o redăm — a devenit *jurisprudenţă*, adică **„izvor de drept"** pentru cazuri similare:

„Recursul în anulare este fondat, urmează a fi desfiinţate deciziile atacate şi a fi menţinută soluţia judecătoriei, cu substituirea motivării acesteia, în sensul considerentelor ce vor urma.

*Prin decizia nr. 486/B din 13 mai 1998 a Episcopiei Ortodoxe Române a Caransebeşului a fost revocat preotul Ioan Nicola din funcţia de protopop de Caransebeş, deoarece **nu a fost reconfirmat** de către Consiliul Eparhial şi a fost trecut pe postul de preot la parohia Caransebeş I.*

*Această măsură a fost contestată la instanţele judecătoreşti, iar tribunalul şi curtea de apel, soluţionând contestaţia şi considerând că se află în prezenţa unui litigiu de muncă, **au depăşit atribuţiile puterii judecătoreşti,** deoarece în ceea ce priveşte alegerea, numirea, confirmarea şi reconfirmarea protopopilor conform Regulamentului pentru alegerea, funcţionarea şi dizolvarea organelor deliberative şi executive în parohiile, protopopiatele şi eparhiile din Patriarhia Română, Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române, **competenţa aparţine organelor bisericeşti,** astfel cum este reglementată prin **norme de drept canonic.***

*Organizarea şi desfăşurarea vieţii bisericeşti este reglementată exclusiv prin norme canonice, cuprinse în Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române, Regulamentului pentru alegerea, funcţionarea şi dizolvarea organelor deliberative şi executive în parohiile, protopopiatele şi eparhiile din Patriarhia Română şi Regulamentul de procedură al instanţelor disciplinare şi de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române, **soluţionarea problemelor ce ţin de viaţa canonică nefiind supusă controlului instanţelor judecătoreşti de drept comun.***

Prin aceste norme canonice este reglementată nu numai organizarea şi administrarea Bisericii Ortodoxe Române, dar sun prevăzute şi delictele ce pot fi săvârşite de membrii Bisericii, sancţiunile aplicabile, instanţele disciplinare şi de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române şi procedura de judecată.

Există deci un sistem jurisdicţional canonic, prin care se derogă de la sistemul jurisdicţional de drept comun.

În atare situaţie, se constată că cele două instanţe judecătoreşti, şi anume, tribunalul şi curtea de apel au depăşit, prin soluţiile pronunţate, atribuţiile puterii judecătoreşti.

*Este adevărat că prin **articolul 21** din **Constituţia României** este consacrat principiului liberului acces la justiţie, însă potrivit **art. 49** din aceeaşi Constituţie, exerciţiul unor drepturi sau a unor libertăţi poate fi restrânse prin lege.*

*Or, prin **normele canonice** la care s-a făcut referire, **care au putere de lege** în ceea ce priveşte viaţa bisericească, a fost creată **o limitare parţială** a liberului acces la justiţie pentru **membrii Bisericii.***

*Această limitare parţială a liberului acces la justiţie **a fost acceptată** de petent (Ioan Nicola — n.n.) în momentul în care **a optat** pentru statutul de **preot**, ceea ce nu aduce nici o atingere dreptului său de a investi instanţele judecătoreşti cu soluţionarea unor litigii de drept comun".*

Decizia Curţii Supreme: *„În majoritate, admite recursul în anulare declarat de procurorul general.*

Casează decizia nr. 3854/R din 13 decembrie 1999 a Curţii de Apel Timişoara – Secţia civilă.

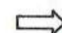
Admite recursul declarat de Episcopia Ortodoxă Română a Caransebeşului împotriva deciziei civile nr. 42 din 18 ianuarie 1999 a Tribunalului Caraş-Severin, pe care o casează, şi respinge apelul declarat de contestatorul Nicola Ioan împotriva sentinţei civile nr. 2720 din 6 octombrie 1998 a judecătoriei Caransebeş, pe care o păstrează. Irevocabilă".

Cinste celor care „împart" dreptatea, dar se tem de dreptatea divină !

Magistraţii celor două complete, a căror decizii au fost casate de Instanţa Supremă (Doamnele Martinescu şi Corhan), să nu fie supăraţi că nu au reuşit să „repună" într-o funcţie eligibilă (!) un protopop ortodox, că, nu se ştie, poate îl vor pune în vreo funcţie asemănătoare la greco-catolici, unde cel *exclus din preoţie* a fost primit cu dragoste frăţească de Episcopia Unită de Lugoj.

• Lepădarea dreptei credinţe strămoşeşti

Pentru a-şi pregăti cale *„lepădării credinţei strămoşeşti"*, în momentul eşecului evident al acţiunii sale anticanonice din instanţa civilă, *ex-preotul* Nicola a mai „îndrumat" spre Biserica unită — „milostivă!", care se consideră *soră* cu cea ortodoxă (!) — pe un vecin al său, Barcan Ciprian, *fiu de preot ortodox din Moldova străbună*, şi el preot ortodox şi student la Teologie-Istorie la Caransebeş. Ne întrebăm, fără să dăm răspuns: Ce fel de „slujitori" au fost cei care se leapădă, cu atâta uşurinţă, de credinţa în care s-au născut şi din care au trăit? Să nu se cunoască oare ce este apostazia şi care sunt consecinţele ei?





• Redăm acum prevederile canonice referitoare la apostazie:

— ***Regulamentul de procedură al instanţelor disciplinare şi de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române*, Art. 5**: *„**Apostazia** este lepădarea credinţei depline a Bisericii Ortodoxe şi îmbrăţişarea unei confesiuni religioase neortodoxe sau a altei religii. Pentru **clerici**, vina aceasta se pedepseşte cu **caterisirea**".*

• La 1 martie 2001, a fost numit în postul de vicar administrativ **P.C. Prot. Dimitrie Grama**, slujitor al altarului de peste 50 de ani, cu o vastă activitate administrativă în cei 30 de ani cât a funcţionat ca protopop de Caransebeş. Reîncadrat după pensionare şi-a continuat activitatea ca preot la parohie, de aici fiind chemat la această nouă şi înaltă slujire administrativă.

NUMIRI ŞI TRANSFERURI

1 ianuarie 2001 — *Pr. Milivoi Dobrity*, parohia *Iertof*, protopopiatul Oraviţa;

1 martie 2001 — *Pr. Dimitrie Grama*, ***vicar administrativ***, Episcopia Caransebeşului;

1 aprilie 2001 — *Pr. Păuniţa Secula*, transfer de la parohia *Doman*, protopopiatul Reşiţa, la parohia *Cârnecea*, protopopiatul Oraviţa.



FEBRUARIE - MARTIE 2001



Joi, 1 februarie

Participă la întrunirea cu primarii judeţului Caraş-Severin, desfăşurată în localitatea Băile Herculane.

— Slujeşte Slujba Înmormântării adormitei în Domnul Drăghicescu Ana, în Parohia Bogâltin, Protopopiatul Băile Herculane. A fost însoţit de P.C. Pr. Nicolae Pereş, protopop de Băile Herculane.

Vineri, 2 februarie
(Întâmpinarea Domnului)

Oficiază Sfânta Liturghie Arhierească în biserica Parohiei Caransebeş VI (Nord). A fost însoţit de P.C. Pr. Ioan Petraş, vicarul Episcopiei Caransebeşului.

Duminică, 4 februarie

Slujeşte Sfânta Liturghie în biserica Parohiei Păltiniş, Protopopiatul Caransebeş. A fost însoţit de P.C. Pr. Constantin Bertea, consilierul economic al episcopiei şi de P.C. Pr. Liviu Drăgan, protopopul Caransebeşului.

Luni, 5 februarie

Sfinţeşte edificiul Grădiniţei confesionale din Caransebeş.

Joi, 8 februarie

Prezidează lucrările Consiliului Eparhial al Episcopiei de Vârşeţ.

Vineri, 9 februarie – Duminică, 11 februarie

Întreprinde o vizită în oraşul Volos-Grecia, unde participă la al doilea congres internaţional al organizaţiei *Doctors of Charity*, organizat sub tutela P.S. Ignatios al Dimitriadei, mitropolit de Volos. A fost însoţit de Dr. Ştefan Stratul, consilier cu relaţiile externe la Episcopia Caransebeşului.

Luni, 12 februarie

Vizită la Universitatea din Tesalonic şi la Aşezământul Vlatadon al Patriarhiei Ecumenice. Întâlnire cu Î.P.S. Panteleimon Rodopoulos, mitropolitul de Tirois şi Serention şi cu profesorii Ioan Fundoulis şi Vasiliadis.

Miercuri, 14 februarie

Se întâlneşte la Belgrad cu ministrul sârb al cultelor Vojislav Milovanovic şi cu ambasadorul României la Belgrad. A fost însoţit de P.C. Pr. drd. Constantin Bertea, consilierul economic al Episcopiei de Caransebeş.

Duminică, 18 februarie

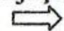
Slujeşte Sfânta Liturghie la capela Facultăţii de Teologie din Sibiu.

Luni, 19 februarie – Miercuri, 21 februarie

Participă la lucrările Sf. Sinod, ale Adunării Naţional Bisericeşti şi ale Colegiului Electoral Bisericesc.

Joi, 22 februarie

Alături de alţi membrii ai Sfântului Sinod în frunte cu P.F. Teoctist, patriarhul României, slujeşte





Sfânta Liturghie la biserica *Radu-Vodă* din București, și parastasul de pomenire a Patriarhului Justinian Marina, cu ocazia centenarului nașterii sale.

Duminică, 25 februarie

Oficiază Sfânta Liturghie în biserica parohiei Govândari II — Reșița. A fost însoțit de P.C. Pr. Dr. Vasile Petrica, Protopopul Reșiței.

Luni, 26 februarie

Participă la manifestarea culturală organizată de Casa de Cultură din Caransebeș, cu ocazia premierii câștigătorilor *Concursului de poezie „George Suru"*. Au fost lansate cărțile: ***Ștefan Velovan, pedagog și filosof român***, a lui Constantin Brătescu, prolific istoric al Banatului; ***Estetica presei***, a Prof. univ. dr. Ion Iliescu de la Universitatea de Vest din Timișoara și ***Lampa lui Diogene,*** cartea de epigrame a renumitului epigramist Nicolae Nicolae.

Joi, 1 martie

Participă și susține o cuvântare la simpozionul dedicat împlinirii a *250 de ani de la nașterea protopopului Nicolae Stoica de Hațeg*, organizat în localitatea Mehadia.

Vineri, 2 martie

— Ora 11: La sediul Prefecturii din Reșița, întâlnire cu prefectul județului Caraș-Severin, Domnul ing. Gheorghe Pavel Bălan.

— Ora 12: Participă la ședința de senat a Universității *„Eftimie Murgu"* din Reșița.

Duminică, 4 martie

Prea Sfinția Sa slujește și predică la catedrala episcopală din Caransebeș.

Marți, 6 martie

Prea Sfinția Sa ia parte la manifestările organizate de Seminarul Teologic din Caransebeș, prilejuite de centenarul nașterii Patriarhului Justinian Marina. În încheiere adresează participanților un cuvânt în care evocă complexa personalitate a Patriarhului Justinian.

Sâmbătă, 10 martie

Oficiază slujba de binecuvântare la festivitatea depunerii jurământului militar în cadrul Unitatății Militare de Aviație din Caransebeș. A fost însoțit de P.C. Pr. Constantin Bertea, consilierul economic al episcopiei.

Duminică, 11 martie

Slujește Sfânta Liturghie în capela parohiei Caransebeș VII, cartierul Pipirig. A fost însoțit de P.C. Pr. Constantin Bertea, consilierul economic al episcopiei.

— În parohia Buchin, Protopopiatul Caransebeș, oficiază slujba Vecerniei și rostește cuvânt de învățătură.

Vineri, 16 martie

Prea Sfinția Sa participă la lansarea cărții *„Originea, unitatea si universalitatea religiei"* a regretatului Arhid. prof. Cornel Olariu, festivitate organizată în sala festivă a Seminarului Teologic din Caransebeș.

Sâmbătă, 17 martie

Vizitează în parohia Sichevița, protopopiatul Oravița, locul unde se va construi un nou așezământ monahal. A fost însoțit de P.C. Pr. Constantin Bertea, consilierul economic al episcopiei și P.C. Pr. Ioan Văran, protopopul Oraviței.

Duminică, 18 martie

Oficiază Sfânta Liturghie în parohia Glimboca, protopopiatul Caransebeș, după care participă la întâlnirea cu membrii asociației *„Oastea Domnului"*.

— Ora 17: Sfințește piatra de temelie și binecuvintează lucrările de construcție la noua biserică a Schitului *„Piatra Scrisă"*. A fost însoțit de P.C. Arhim. Visarion Joantă, exarhul mănăstirilor și P.C. Pr. Constantin Bertea, consilierul economic al episcopiei.

Luni, 19 martie

La Liceul *„Traian Doda"* din Caransebeș, Prea Sfinția Sa inspectează, pentru obținerea gradului II didactic la disciplina *Religie*, pe Doamna prof. Oltea Fontul.

Sâmbătă, 24 martie

Participă la întâlnirea cu profesorii de Religie, ținută la Caransebeș în vederea organizării Simpozionului internațional DIDACTICA.

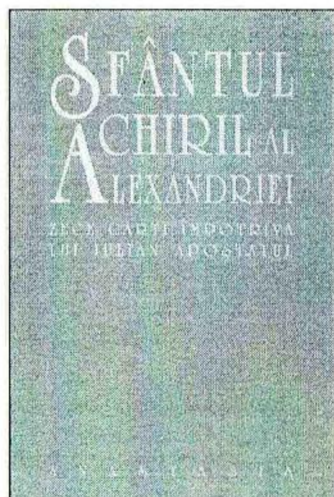
Duminică, 25 martie
(*Bunavestire*)

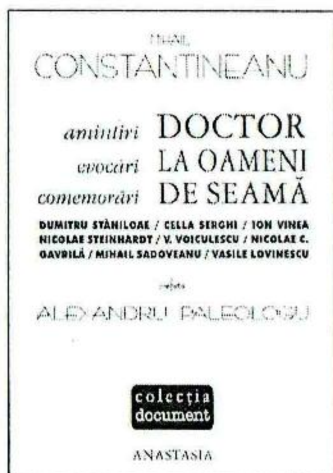
Cu ocazia hramului, oficiază Sfânta Liturghie și Sfântul Maslu la Așezământul social de la Ruschița. A fost însoțit de P.C. Arhim. Visarion Joantă, exarhul mănăstirilor din eparhie și P.C. Pr. drd. Constantin Bertea, consilier economic.

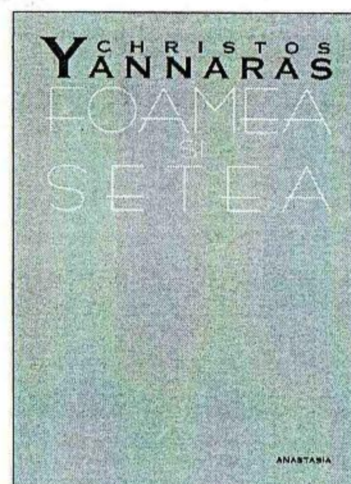
— Ora 18: În cadrul săptămânii de catehizare din parohia Păltiniș, protopopiatul Caransebeș, Prea Sfinția Sa slujește Vecernia și cuvântează credincioșilor adunați în număr mare în biserica parohiei.

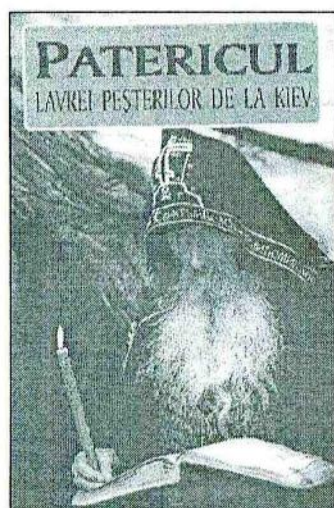
(a consemnat ***Daniel Aron Alic***,
secretar eparhial)

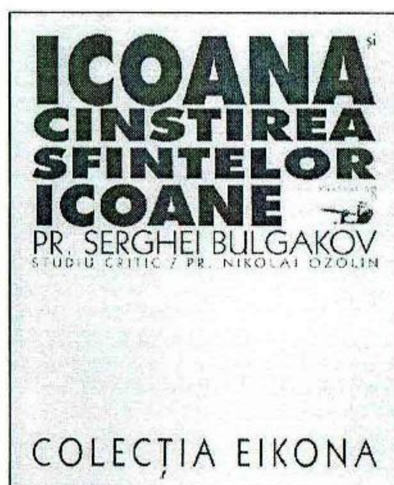
Librăria Diecezană — BUCURII EDITORIALE

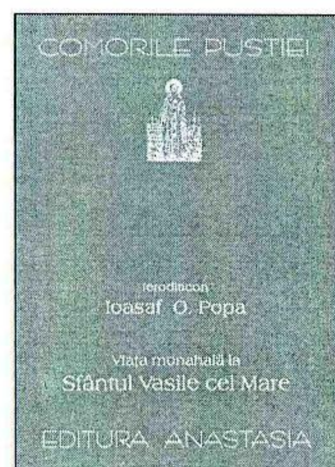


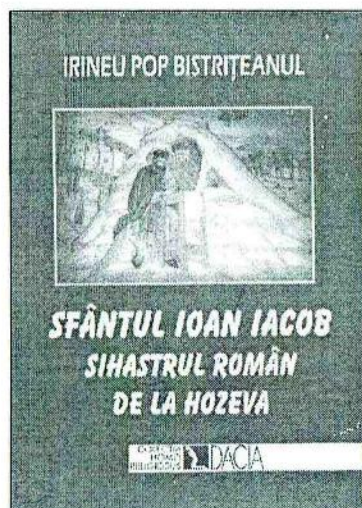


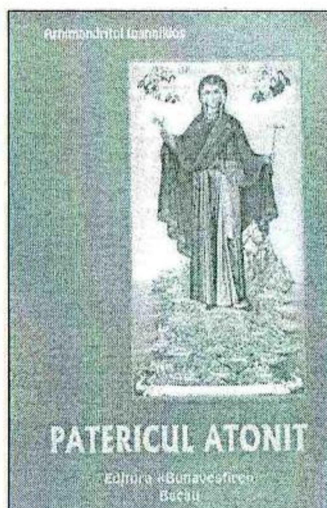















Ὁ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ
Ὁ ΑΡΧ. ΓΑΒΡΙΗΛ
ΜΡ ΘΥ